

Fondägandets struktur i Sverige: En empirisk undersökning

Daniel Waldenström, professor vid Institutet för Näringslivsforskning

2022-04-28

Fondbolagens förening

SWEDISH INVESTMENT FUND ASSOCIATION

Förord

Fondbolagens förening verkar för en sund fondmarknad. En uppgift för föreningen är att öka kännedom och sprida kunskap om fondsparandet i Sverige. Föreningen har därför gett professor Daniel Waldenström vid Institutet för Näringslivsforskning i uppdrag att skriva en deskriptiv analys rörande fondsparandet i Sverige.

Rapporten bidrar med ny kunskap baserat på individbaserad statistik över fondägande i Sverige. Genom att bearbeta data i en ny anonymiserad registerdatabas över hela Sveriges befolkning, som tagits fram inom ramen för ett forskningsprojekt vid Uppsalas Universitet och Institutet för Näringslivsforskning, kan alla individer och hushåll följas från år till år.

Föreningen har tidigare haft tillgång till enkätundersökningar och aggregerad statistik men genom att använda den nya databasen för en deskriptiv analys belyser den här rapporten viktiga mönster och frågeställningar som inte tidigare har studerats. Databasen sträcker sig från 1968 fram till 2016. Även om datan är äldre ger den viktig kunskap och de slutsatser som kan dras är med stor sannolikhet relevanta även idag.

Författaren ansvarar själv för alla bedömningar och slutsatser i rapporten.

Stockholm, maj 2022

Fredrik Nordström, vd Fondbolagens förening

Fondägandets struktur i Sverige: En empirisk undersökning

Daniel Waldenström

2022-04-28

Innehåll:

1. Inledning.....	3
2. Fondägandets utveckling: Makrotrender och skatteregler.....	6
3. Vem äger fonder i Sverige?	11
4. Fondägande bland kvinnor och män.....	21
5. Fondägande över livscykeln	30
6. Utbildning och fondägande	41
7. Barns fondägande	49
8. Sammanfattning och reflektioner	54
Litteratur	55
Appendix A: Tabellöversikt.....	56
Appendix B: Individdata över fondägande	57

Lista över figurer

Figur 1: Hushållens tillgångar på bankkonto, samt i aktier och fonder, 1980-2021.....	8
Figur 2: Hushållens fondägarande uppdelat på innehavstyp.	9
Figur 3: Fondägarandets utbredning i befolkningen gällande direktägda fonder.	12
Figur 4: Utvecklingen av fondägarnas andel av befolkningen, 1980-2015.	13
Figur 5: Fondägarandets utveckling i USA och Sverige, 1980-2015.	15
Figur 6: Fondägarandets utbredning i storstäder, mindre städer och glesbygd.	16
Figur 7: Fondinnehavens genomsnittliga värde i storstäder, mindre städer och glesbygd.	17
Figur 8: Premiepension och direktägda fonder: Andelen ägare i befolkningen.	18
Figur 9: Premiepension och direktägda fonder: Fondinnehavets genomsnittliga värde.	19
Figur 10: Banksparande, direktägda fonder och börsaktier.	20
Figur 11: Kvinnors och mäns direktägarande av fonder.	22
Figur 12: Utvecklingen av direktägarande av fonder bland kvinnor och män.	23
Figur 13: Genomsnittligt fondinnehav hos kvinnor och män.	24
Figur 14: Risknivå i direktägda aktiefonder och andra fonder bland kvinnor och män26	
Figur 15: Risknivå i direktägda räntefonder och andra fonder bland kvinnor och män26	
Figur 16: Sparande i direktägda fonder, aktier, bank: kvinnor och män.	27
Figur 17: Sparande i fonder, aktier, bank: kvinnor och män i löneinkomstklasser.	29
Figur 18: Direktägarande av fonder i olika åldersklasser.	31
Figur 19: Innehav av direktägda fonder i olika åldersklasser.	32
Figur 20: Direktägda fondinnehav över livscykeln.	33
Figur 21: Ålder och fondägarande i Sverige och USA.	34
Figur 22: Utvecklingen över tid av direktägt fondinnehav i olika åldersgrupper.	35
Figur 23: Livscykelfprofil av direktägda fondinnehav över tid.	36
Figur 24: Livscykelfprofil av direktägda fondinnehavens storlek över tid.	37
Figur 25: Kvinnors och mäns direktägda fondinnehav över livscykeln.	38
Figur 26: Premiepensionsinnehav över livscykeln.	39
Figur 27: Banksparande samt direktägda fonder och börsaktier i olika åldersgrupper.	40
Figur 28: Direktägda fondinnehavs utbredning utifrån utbildningsbakgrund42	
Figur 29: Direktägda fondinnehavens storlek utifrån utbildningsbakgrund43	
Figur 30: Fondägarande via ISK per utbildningsnivå.	44
Figur 31: Fondägarande via ISK och utbildningsbakgrund.	45
Figur 32: ISK-ägarande per utbildningsnivå och inkomstklass.	46
Figur 33: Banksparande, direktägarande av fonder och börsaktier i utbildningsgrupper47	
Figur 34: Ägarande av bostad, direktägda fonder och börsaktier i utbildningsgrupper.	48
Figur 35: Barns innehav av direktägda fonder i olika åldrar.	50
Figur 36: Barns direktägarande av fonder uppdelat i föräldrarnas utbildningsnivå51	
Figur 37: Barns banksparande samt direktägarande av fonder och börsaktier.	52

1. Inledning

Hushållens sparande och ägande är en viktig del av samhällsekonomin. Ett sparkapital utgör en grund för investeringar men även en buffert för oväntade inkomstbortfall. Vilken typ av sparande man väljer påverkar också den långsiktiga utvecklingen av den egna förmögenheten beroende på hur värdet på olika tillgångar utvecklas. I Sverige har till exempel aktiemarknadens kursutveckling varit mycket positiv under flera decennier medan avkastningen på bank-sparande har varit nära noll i över ett decennium. Emellertid bör aktieinvesteringars höga avkastning ställas i relation till deras höga risknivå. Enskilda företag kan göra förlust och rentav gå i konkurs, vilket innebär att ägarna förlorar sitt kapital.

Fonder representerar ett sätt att balansera risk och avkastning för sparare och investerare. Grundtanken är att fonden samlar en mängd värdepapper av olika slag i en och samma portfölj och därefter låter man investerare köpa en andel av denna portfölj. På detta sätt får investerarna del av portföljens, det vill säga fondens, genomsnittliga avkastning samtidigt som effekten av ett enskilt företags förluster eller konkurs begränsas eftersom företaget endast utgör en mindre del av fondens totala värde.

Värdepappersfonder har kommit att få ett enormt genomslag i hushållssparandet i hela västvärlden sedan 1980-talets början. Idag utgör fonder den viktigaste komponenten i hushållens finansiella sparande med uppemot hälften av hushållens finansiella tillgångar och en fjärdedel av hushållens samlade tillgångar när även bostäder räknas med. Pensionsfonder har på senare tid kommit att bli en betydande del av fondsparandet. Detta inbegriper både premiepensionen i det allmänna pensionssystemet och de privata pensionsfonderna som existerar inom ramen för avtalspensioner.

Trots fondägandets stora ekonomiska betydelse är kunskapen om vilka hushåll och individer som äger dessa fonder högst begränsad. Den samhällsekonomiska diskussionen om fonder sker idag oftast på makronivå, med fokus på sparflöden eller fondförmögenhetens tillväxt. Frågor om hur fondägandet i Sverige är fördelat mellan kvinnor och män, över livscykeln eller mellan olika utbildningsgrupper ställs sällan och vi vet därför inte mycket om dessa. Huvudanledningen till denna kunskapslucka är att data över individers finansiella tillgångar är relativt begränsade i Sverige. Omläggningar i de administrativa registren till följd av skatteförändringar, bland annat förmögenhetsskattens avskaffande, har inneburit att data över finansiella tillgångar och skulder inte samlas in av skatte- eller statistikmyndigheter på samma sätt som tidigare.

Men det finns trots detta ändå möjligheter att beräkna hushållens fondsparande med hjälp av inkomsttaxeringsregister och andra register.

I denna rapport redovisas ny beskrivande statistik över fondägandet i Sverige. Analyserna baseras på registerdata över individers ägande av fonder och andra finansiella tillgångar och hur dessa har utvecklats under senare tid. Rapporten presenterar en kartläggning av fondägandets utbredning och fördelning mellan olika grupper i samhället i en rad separata analyser. De flesta analyserna utgår från den vuxna befolkningen (20 år och äldre) och utvecklingen sedan 1980-talet fram till undersökningens sista år, 2015. Uppgifter om individers kön, ålder och utbildning kommer från offentliga registerdatabaser medan uppgifter om fondäggande och andra finansiella tillgångar kommer framför allt från taxeringsregistret.¹

Rapportens disposition är som följer. Kapitel 2 ger först en översiktlig, makroekonomisk beskrivning av fondägandets utveckling i Sverige sedan 1980 och vilka regler och skatter som har varit viktiga i denna process. Kapitlen 3-7 presenterar olika disaggregerade analyser av fondägandet som det realiserats bland individer och hushåll i Sverige. Det direktägda fondinnehavet hos banker och andra finansiella intermediärer i fondkonton och via investeringssparkonton (ISK) står i fokus. Detta har historiskt varit den viktigaste formen av fondäggande, men utgör idag en mindre andel av det totala fondinnehavet. Pensionsfonder har under 2000-talet kommit att omfatta hushållens största fondinnehav, men de kan dessvärre inte helt observeras på individnivå när det gäller kollektiva pensionssparande i avtalspensioner medan information om premiepensionens behållning däremot kan observeras varje år sedan 1990-talets slut.

Resultaten kretsar kring två huvudsakliga utfall. Det första är fondägandets utbredning, vilken mäts som fondägares andel i befolkningen eller inom dess delpopulationer (till exempel kvinnor). Det andra utfallet är fondtillgångarnas medelvärde för individer eller grupper i befolkningen. Dessa två mått, utbredning och fondvärde, fångar tillsammans in de väsentligaste dimensionerna av fondägandet, det vill säga dess spridning i befolkningen och dess ekonomiska storlek.

¹ Uppgifter om individers ägande finns att tillgå fram till och med 2015. Se appendix i slutet av rapporten för en mer detaljerad beskrivning av vilka data och beräkningar som ligger till grund för analysen.

Kapitel 3 ger en inledande bild av fondägandets utbredning och några egenskaper som den genomsnittliga fondägaren i Sverige besitter. Kapitel 4 beskriver kvinnors och mäns fondä-
gande exempelvis gällande risknivå, inkomst och utveckling över tid. Kapitel 5 visar fakta om
sambandet mellan fondäggande och ålder. Analysen beskriver hur fondägandet ser ut i olika
delar av livscykeln och hur detta har förändrats över tid. Kapitel 6 tittar närmare på utbildnings-
bakgrundens betydelse för fondägandet. Kapitel 7 studerar hur barns fondäggande ser ut och hur
det utvecklats under barnens första två decennier i livet. Slutligen presenterar kapitel 8 en sam-
manfattande diskussion utifrån andra egenskaper.

2. Fondägandets utveckling: Makrotrender och skatteregler

Fonder är idag den viktigaste sparformen för svenska hushåll. Alla som arbetar får en del av sin lön insatt i ett fondsparande inom ramen för premiepensionen. Därutöver får ett stort antal löntagare även avsättningar till en avtalspension som i de flesta fall fonderas. På detta vis är fondsparandet mer omfattande än bostadssparande, en annan viktig sparform bland de svenska hushållen.

Fondägandet har inte alltid funnits i Sverige. För en generation sedan, kring 1980, var fonder någonting ovanligt och en sparform som väldigt få svenskar använde sig av. Banker och finansiella institutet erbjöd endast ett fåtal fonder som ett begränsat antal småsparare kunde investera i. Intresset för aktier var mycket lågt generellt sett. Aktiemarknaden hade legat i träda i decennier och under 1970-talet slutade börsens generalindex på minus.² Att hushållen under sådana förutsättningar visade ett lågt intresse för att spara i riskkapital med låg avkastning är lätt att förstå.

Under 1980-talet förändrades emellertid förutsättningarna för fondsparande drastiskt. En viktig orsak var aktiemarknadens kraftiga uppgång som var orsakad av flera faktorer. Särskilt viktiga faktorer bakom aktiemarknadens tillväxt var den teknologiska förändringen i form av datorer och kommunikationsteknologi, ökad ekonomisk tillväxt, finansiella innovationer inom både aktie- och kreditmarknader, kapitalets ökade internationalisering och, inte minst, ett antal viktiga politiskt ledda regleringsändringar.

Två politiska reformer i Sverige som hade särskilt stor inverkan på fondsparandets utveckling genomfördes 1978 och 1984. Den första reformen var det så kallade skattesparandet, som infördes 1978. Reformens syfte var att befrämja hushållens sparande, inte minst i aktiefonder. Denna sparform gav privatpersoner möjlighet att göra ett skatteavdrag på först en femtedel och senare 30 procent av det sparade beloppet, vilket fick vara som mest 4 500 kr per år.³

² För en genomgång av historisk avkastning på de svenska aktie- och obligationsmarknaderna, se Waldenström (2014).

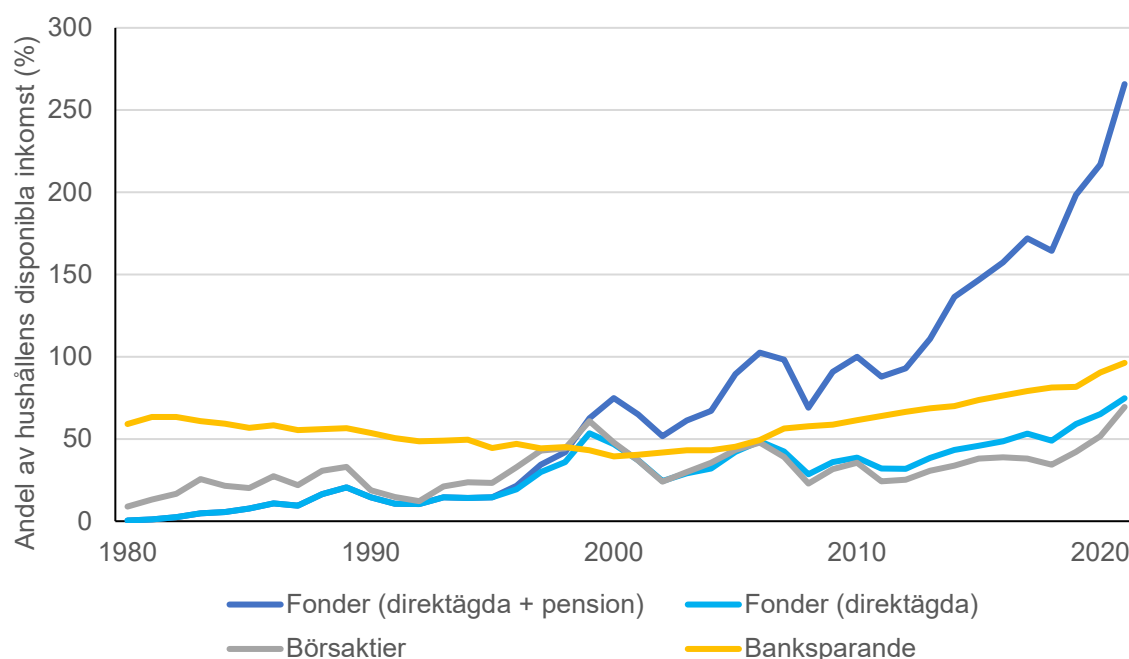
³ Det högsta insättningsbeloppet höjdes senare till 7 200 kr. För mer detaljer om Skattesparandet, se Fondbolagens förening (2019).

Den andra viktiga reformen för fondsparandets utveckling var 1984 års införande av allemanssparandet och allemansfonderna.⁴ Syftet med reformen var att än en gång använda skattesubventioner för att uppmuntra hushållens sparande och samtidigt underlätta näringslivets kapitalförsörjning via aktiemarknaden genom att attrahera kapital via sparande i aktiefonder. Vid denna tid var hushållens sparandet relativt hårt beskattat. Personer -som inte hade några skuldräntor att kvitta mot inkomsträntor betalade ofta en marginals katt på mellan 50 och 80 procent på sina ränteinkomster. Skattesubventionerna som förknippades med allemansfonderna var generösa. Försäljningsvinster och utdelning på andelar i allemansfond var helt skattefria de första åren. Detta ledde till en kraftig tillväxt av sparare och insatta medel. Allemansfonderna hade också placeringsbestämmelser som band deras innehav till en viss andel svenska aktier. Under 90-talet ändrades förutsättningarna för allemansfonderna. Den stora skattereformen 1991 och öppnandet för högre grad av internationella kapitalplacering gjorde allemansfondernas speciella regler problematiska. Detta ledde till att deras skatteförmåner avskaffades 1994 och några år senare avvecklades allemanssparandets regelverk helt och hållet.

Figur 1 visar hur hushållens aggregerade ägande i olika finansiella sparformer har utvecklats från 1980 till idag. Bilden visar totalsumman av banksparandet, ägande i börsnoterade aktier samt ägandet av fonder, antingen direkt eller genom premie- och avtalspensioner, som andel av hushållens disponibla inkomst. Utvecklingen visar upp flera intressanta mönster. Den kanske tydligaste är fondägandets ökade betydelse under perioden. Kring 1980 existerade knappt något fondsparande knappt alls i svenskarnas tillgångsportföljer. Därefter syns en tydlig ökning under 1980- och 90-talen. Pensionsfonderna uppvisar en mycket kraftig tillgångsökning i hushållens portföljer under 2000- och 2010-talen.

⁴ För närmare beskrivningar av allemanssparandet och allemansfonderna, se bland annat SOU 1994:50 och Fondbolagens förening (2019).

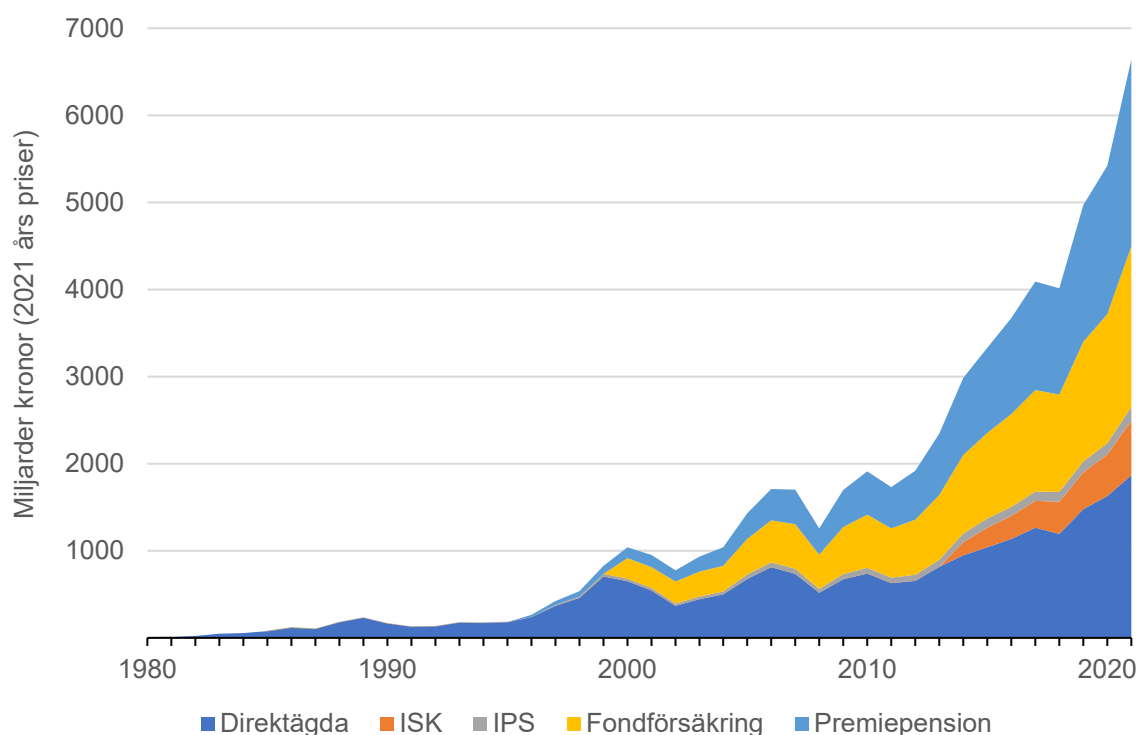
Figur 1: Hushållens tillgångar på bankkonto, samt i aktier och fonder, 1980-2021

Källa: Finansräkenskaperna (finansiella tillgångar) och nationalräkenskaperna (hushållens inkomster), SCB.

Vilken typ av fondägande som hushållens har haft under de senaste decennierna har förändrats påtagligt. Figur 2 visar hur direktägda fonder, alltså då kunder äger fonder direkt i fondbolaget, var den dominerande ägarformen fram till 2000-talet. Under slutet av 1990-talet växte andra upplägg fram som möjliggjorde fondsparande via mellanhänder, exempelvis genom att individer sätter in sparmedel hos en bank eller myndighet som i sin tur arrangerar så att fondandelar köps. Diagrammet visar hur premiepensionens gradvisa införande från 1995 och även avtalspensionernas ökade fondering via olika typer av fondförsäkringssparande får en kraftig tillväxt i hushållens fondsparande. Det individuella pensionssparande (IPS) infördes 1994 och utgjorde ytterligare ett sätt för privatpersoner att spara i fonder.

Figur 2: Hushållens fondäggande uppdelat på innehavstyp.

Källa: Fondbolagens förening och Finansräkenskaperna (SCB).

Skatteregler påverkar fondsparandet på flera sätt. Privatekonomiskt påverkas spararna i hur fondernas avkastning eller storlek beskattas, och i vilken mån beslut om fondäggande påverkas av skatternas utformning finns även större samhällsekonomiska effekter. Den huvudsakliga beskattningen av fondäggande har funnits genom skatter på kapitalinkomster, men vissa perioder har även själva fondförmögenheten beskattats. Före skattereformen 1991 beskattades intäkter från räntor och värdepappers direktavkastning som inkomster tillsammans med övriga inkomster utifrån en progressiv skatteskala. Specialregler infördes också i samband med införandet av skattesparandet och allemansfonderna som beskrevs ovan, där specialreglerna innebar att intäkter från fonder skattebefriades upp till en viss nivå. Fondinnehav beskattades även inom ramen för skatterna på förmögenhet, arv och gåvor till och med 2000-talet när dessa skatter avskaffades.

Sedan skattereformen 1991 beskattas kapitalinkomster separat från arbetsinkomster. I grunden gäller att både direktavkastning, exempelvis utdelning eller ränta, och realiserad kapitalvinst ska beskattas. Fonders beskattning skiljer sig emellertid från denna grund, och komplicerande nog är fonders beskattning inte helt enhetlig utan skiljer sig beroende på hur avkastningen

betalas ut och i vilken specifik sparform som fonderna ligger.⁵ Direktägda fonder beskattades fram till 2012 i form av en schablonberäknad utdelningsinkomst, baserad på fondens marknadsvärde, och som en reavinst vid försäljning. Sedan 2012 beskattas dessa fonder i stället i form av en schablonberäknad fondinkomst. Om fonden ligger i en ISK beskattas inte reavinsten vid försäljning. Om fonden i stället ligger i kollektivt hanterade avtalspensionsfonder beskattas den dels med en så kallad avkastningsskatt på en beräknad schabloninkomst, dels med inkomstskatt när pensionsinkomsten betalas ut. Fonder som ägs via premiepensionen beskattas enbart i samband med pensionsinkomstens utbetalande.

Sett över hela perioden sedan 1980-talet står två reformer ut som viktigast för fondsparandet tillväxt hos svenska hushåll: Allemansfonderna 1984 och premiepensionen 1995. Dessa två reformer har haft en betydande inverkan på svenskarnas sparande och förmögenhetstillväxt.

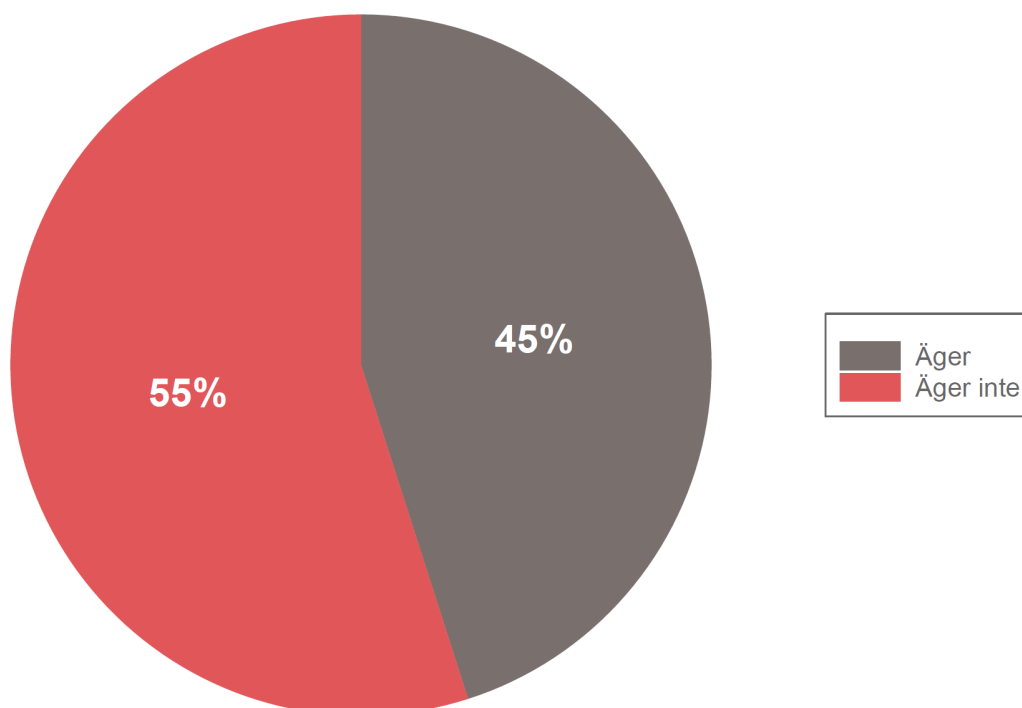
⁵ Se Fondbolagens förening (2012) för en mer detaljerad beskrivning av fonders beskattning.

3. Vem äger fonder i Sverige?

Den makroekonomiska översikten i kapitel 2 visade att hushållens sammantagna fondinnehav har kommit att överstiga såväl banksparandet som det direkta aktieägandet. Men vilka hushåll är det då som äger fonder i Sverige? Detta kapitel beskriver hushållens deltagande i fondägande för befolkningen som helhet och inom ett antal undergrupper i befolkningen samt hur fondägandets utbredning har förändrats sedan 80-talets början.

Figur 3 visar att andelen svenskar som äger fonder direkt i ett fondbolag eller via en ISK är strax under hälften, 45 procent. Bilden baseras på data över samtliga vuxna individer (20 år och äldre) boendes i Sverige år 2015. Som figur 1 visade är detta direktägda fondinnehav den traditionellt sett dominerande formen av fondägande bland svenska hushåll, men det finns en relativt stor andel fondägande som inte inkluderas i dessa siffror. Pensionsrelaterat fondägande inom ramen för individuellt pensionssparande eller kapitalförsäkringar ingår till exempel inte i dessa siffror. På senare tid har även andra former av pensionsrelaterade fondinnehav blivit allt viktigare, särskilt avtalspensioner och premiepension. Om bilden skulle kompletteras med exempelvis innehav av premiepensionsfonder skulle andelen fondägare i befolkningen ligga nära 100 procent (se vidare kapitel 5). Anledningen är att premiepensionsavgift betalas för alla löneinkomster, vilket innebär att samtliga som får en lön i Sverige också får ett premiepensionssparande.

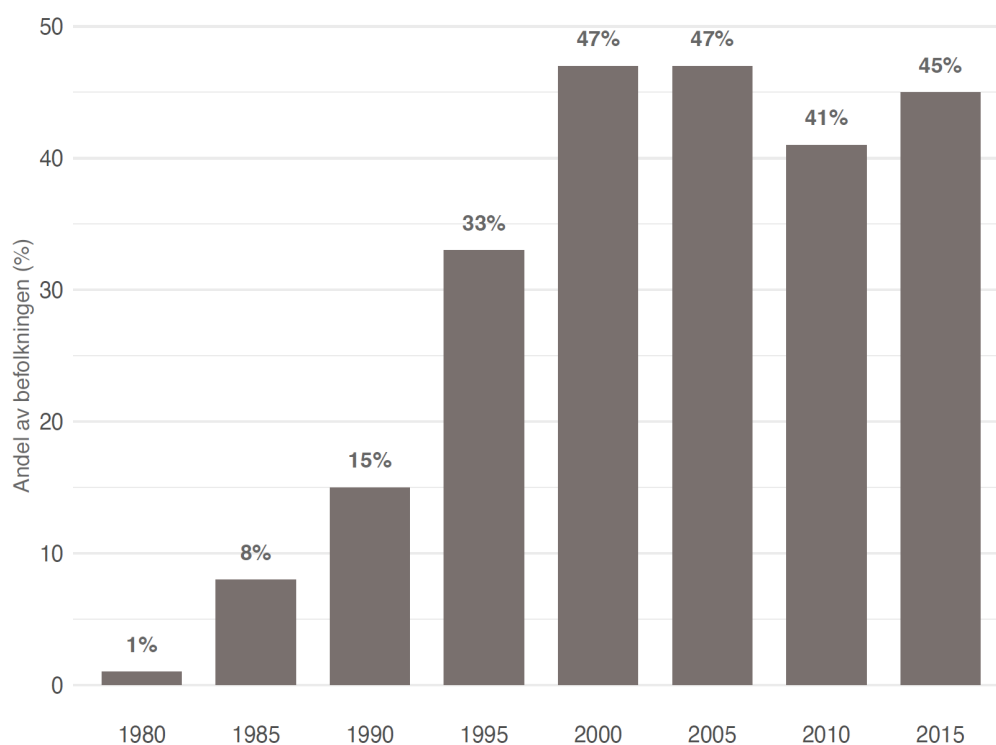
Figur 3: Fondägandets utbredning i befolkningen gällande direktägda fonder.

Källa: Andelar av den vuxna befolkningen (20 år och äldre). Direktägda fonder i ISK och fonder ägda direkt i ett fondbolag. Data bygger på egna beräkningar utifrån fondägandet 2015. Se Appendix B för detaljer.

Den förändrade utbredningen av svenskarnas fondäggande som andel av befolkningen sedan 1980-talet presenteras i Figur 4. Bilden är faktiskt den första i sitt slag för Sverige och den visar att fondägandet har blivit allt mer utbrett under denna period. Ökningen av andelen fondäggande individer var särskilt markerad efter mitten av 80-talet, det vill säga efter införandet av de skattesubventionerade Allemansfonderna 1984. Detta understryker vilken långsiktig effekt på hushållssparandet som reformer av dess slag kan ha. Under 90-talet fortsatte ökningen i andelen fondäggande individer med obruten hastighet ända fram till 2000 då trenden hastigt planade ut. Nivån år 2000 låg då på 47 procents fondäggande bland samtliga vuxna personer i Sverige. Perioden under 2000- och 2010-talen har inte innehållit någon ökning eller minskning av fondäggandets andel, utan nivån har legat stabilt strax under hälften.

Figur 4: Utvecklingen av fondägarnas (direktägande) andel av befolkningen, 1980-2015.

Källa: Andelar av den vuxna befolkningens (20 år och äldre) direktägande av fonder i fondbolag eller via ISK. Egna beräkningar. Se Appendix B för detaljer.

Är fondägandets utbredning unik för Sverige? Är utvecklingen sedan 1980-talets början något som kan härröras till specifika svenska faktorer? Data över fondägandets utbredning och dess utveckling över tid saknas för nästan alla andra jämförbara länder, med ett undantag: USA. Figur 5 visar andelen fondägande hushåll i Sverige och USA sedan 1980. Jämförelsen är dock inte perfekt och resultaten ska tas med en rejäl nypa salt. Data för USA bygger på en återkommande intervjuundersökning som kartlägger fondsparandet bland amerikanska hushåll sedan 1980 medan siffrorna för Sverige bygger på administrativa register som rapporteras in utan individers direkta medverkan.⁶ Vidare innehåller det amerikanska fondägandet som redovisas här fler typer av fondägande än vad de svenska siffrorna gör. Exempelvis innehåller USAs siffror även fonder som ägs inom ramen för direkt pensionssparande och via avtalspensioner, vilket de svenska siffrorna inte gör.⁷

⁶ Se Investment Company Institute (2021).

⁷ De amerikanska siffrorna över fondägande sägs innehålla "Mutual funds held as investments in individual retirement accounts, defined contribution retirement plans, variable annuities, 529 plans, and Coverdell Education Savings Accounts are counted as household holdings of mutual funds." Investment Company Institute (2021).

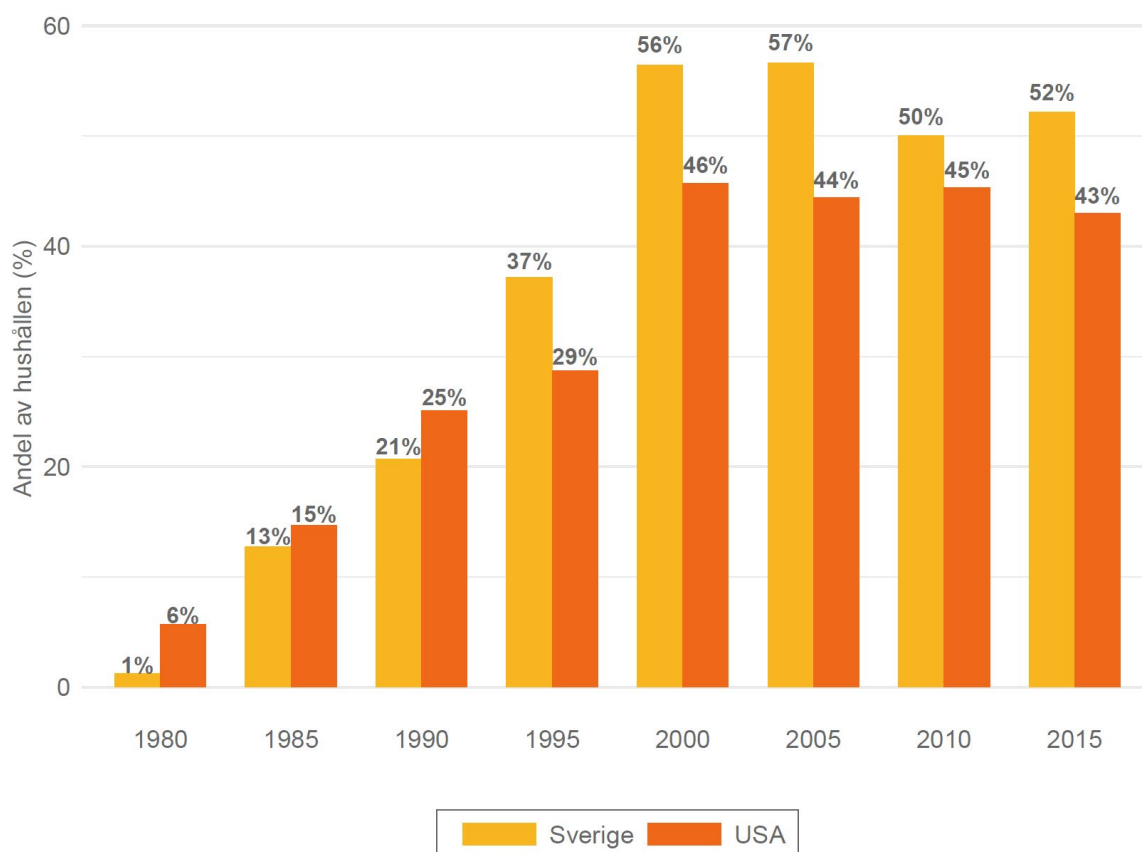
Resultaten i figur 5 uppvisar flera intressanta mönster. Framför allt förefaller utvecklingen över tid vara påfallande likartad i båda länderna. Fondägandet ökade kraftigt i båda länderna under 80- och 90-talen. I USA var ägandet mer utbrett under 80-talet, men ökningen i fondägande bland svenska hushåll var kraftigare än i USA och det svenska fondsägandets utveckling gick under 90-talet om det amerikanska. Liksom i Sverige planade trenden ut i USA och har stabiliserats på en nivå strax under hälften.⁸

En övergripande slutsats från denna internationella jämförelse är att betydelsen av landspecifika faktorer kanske bör tonas ned. Att Sveriges reformer med skattesparande och allemanssparande, och särskilt allemansfonder, hade stor betydelse för fondägandets utbredning konstaterades ovan i kapitel 2. Samtidigt skedde en våg av liknande reformer runtom i västvärlden för att uppmuntra fondägande, till exempel i USA där 401(k)-reformen 1982 innebar en kraftig ökning av det fonderade pensionssparandet.⁹

⁸ Noteras bör att fondägandet bland svenska hushåll ligger något högre än bland vuxna individer, vilket kan förklaras av att ett hushåll räknas som fondägande ifall minst en person i hushållet äger fonder.

⁹ Se Rydqvist m fl (2014) för en analys av aktieägandets utbredning under 1900-talet i ett antal västländer.

Figur 5: Fondägandets utveckling i USA och Sverige, 1980-2015.

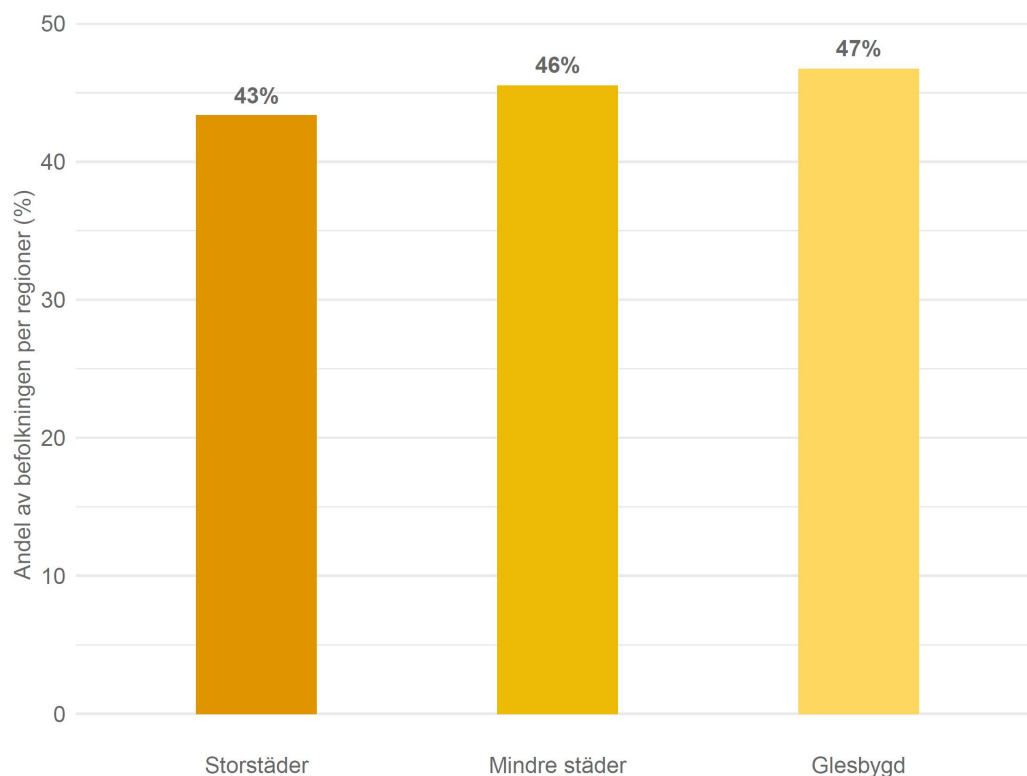
Källa: För Sverige baseras data på egna bearbetningar av administrativa register över direkt fondäggande i fondbolag eller via ISK (se Appendix B för detaljer). För USA baseras data på intervjuundersökningar och inkluderar förutom direkt fondäggande även olika former av pensionrelaterat fondsparande (Investment Company Institute, 2016).

Var i Sverige bor fondäggande individer och hushåll? En genomgång av den geografiska utbredningen av svenska hushållens fondäggande kan göras på flera nivåer. I denna rapport begränsas analysen till att dela in fondägarna i tre regionala kategorier: ”Storstäder” (Stockholm, Göteborg, Malmö och deras kranskommuner), ”Mindre städer” (till exempel Linköping, Uppsala, Karlstad, Sundsvall och pendlingskommuner nära dessa städer), samt ”Glesbygd” (till exempel Västervik, Falun, Piteå och alla resterande kommuner i landet). Denna indelning är den mest aggregerade som kan göras. Det finns mindre grupper som kan studeras ned till enskilda kommuner.

Figur 6 visar utbredningen av direktäggande av fonder i de tre regionala grupperna. Som synes föreligger ingen stor geografisk variation: ägarandelen ligger mellan 43 och 47 procent. Detta betyder att det inte finns någon motsättning mellan stad och landsbygd när det gäller

fondägande. Tvärtom är fonder något som är lika vanligt i hela landet vilket understryker bilden av denna sparforms folkliga popularitet.

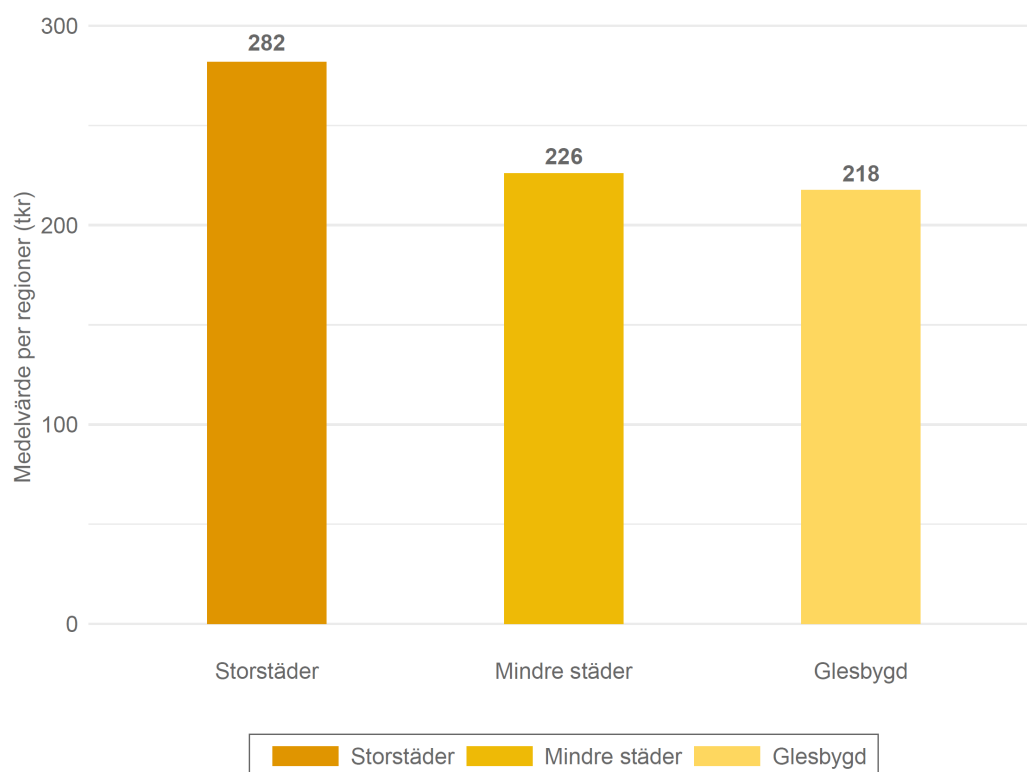
Figur 6: Fondägandets utbredning i storstäder, mindre städer och glesbygd.

Källa: Andelar av vuxna befolkningen (20 år och äldre) per region. Se Appendix B för detaljer.

Om fondägandet är lika utbrett i landets olika delar, kan man fråga sig om fondinnehavens storlek också är på samma nivå i stad och landsbygd. Figur 7 visar genomsnittliga värden av direktägda fonder i fondbolag och ISK i samma tre regionala grupper. Bilden som framstår är något annorlunda. Storstädernas fondägare har ett genomsnittligt innehav på 282 000 kr, vilket ligger klart över de genomsnittliga innehavsnivåerna i mindre städer, 226 000 kr, och i glesbygd, 218 000 kr.

Figur 7: Fondinnehavens genomsnittliga värde i storstäder, mindre städer och glesbygd.

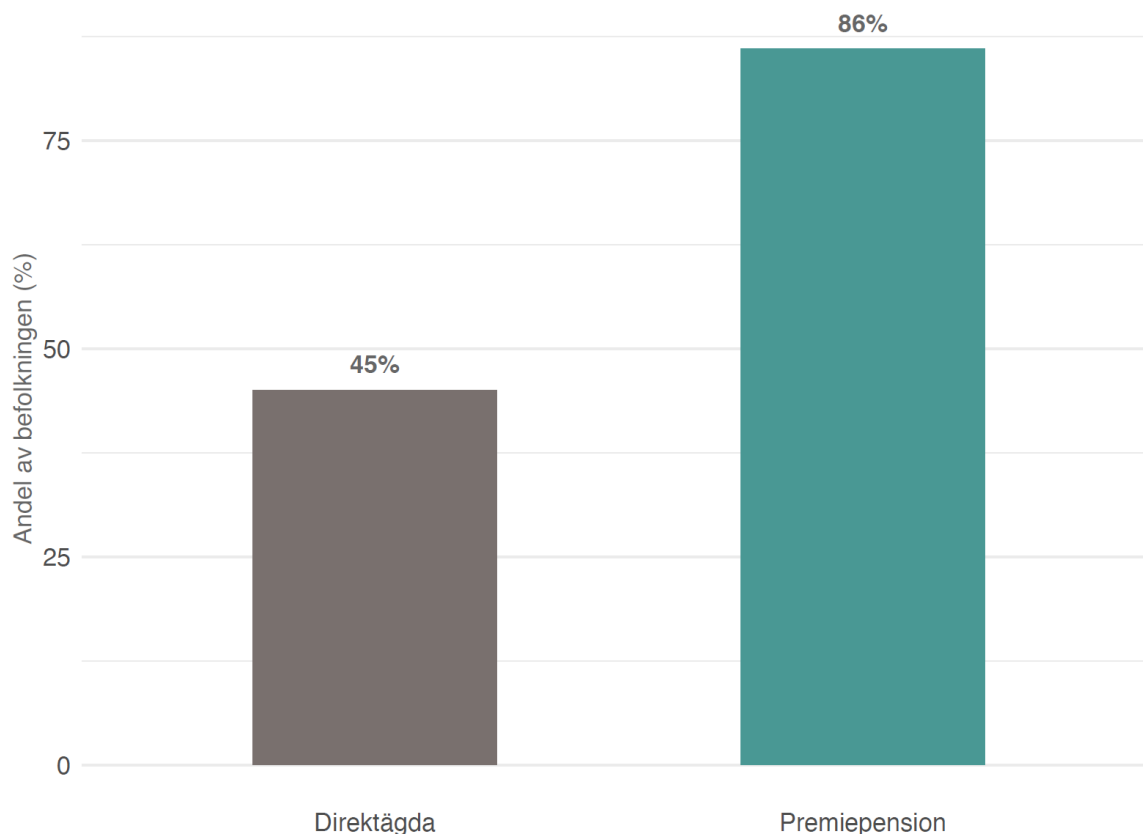

Källa: Egna beräkningar. Se Appendix B för detaljer.

Som tidigare nämnts finns olika typer av fondsparande i Sverige. Det direkta fondägandet, vilket utgör huvudfokus för de flesta analyserna i denna rapport, har varit en mycket viktig sparform. Pensionsreformen i mitten av 90-talet införde en fonderad del, premiepensionen, som en del av det allmänna pensionssystemet. Premiepensionen byggs upp genom att en del av ålderspensionsavgiften, som är den viktigaste delen av arbetsgivaravgiften, sätts in på ett individuellt fondkonto som är knutet till respektive löntagare. Alla löntagare har därefter fått möjlighet att välja vilken sorts investering som premiepensionens fonder ska knytas till. För de som inte väljer förvaltas fondkapitalet av sjunde AP-fonden.

Premiepensionskonton introducerades 1995 och som kunde ses i Figur 1 växte de snabbt i det aggregerade fondkapitalet. Hushållens premiepensionsinnehav utvecklades också relativt snabbt. Figur 8 visar andelen vuxna personer som äger fonder i antingen premiepensionen eller i direktägda fonder. Medan 45 procent direktäger fonder är det 86 procent som äger premiepensionsfonder.

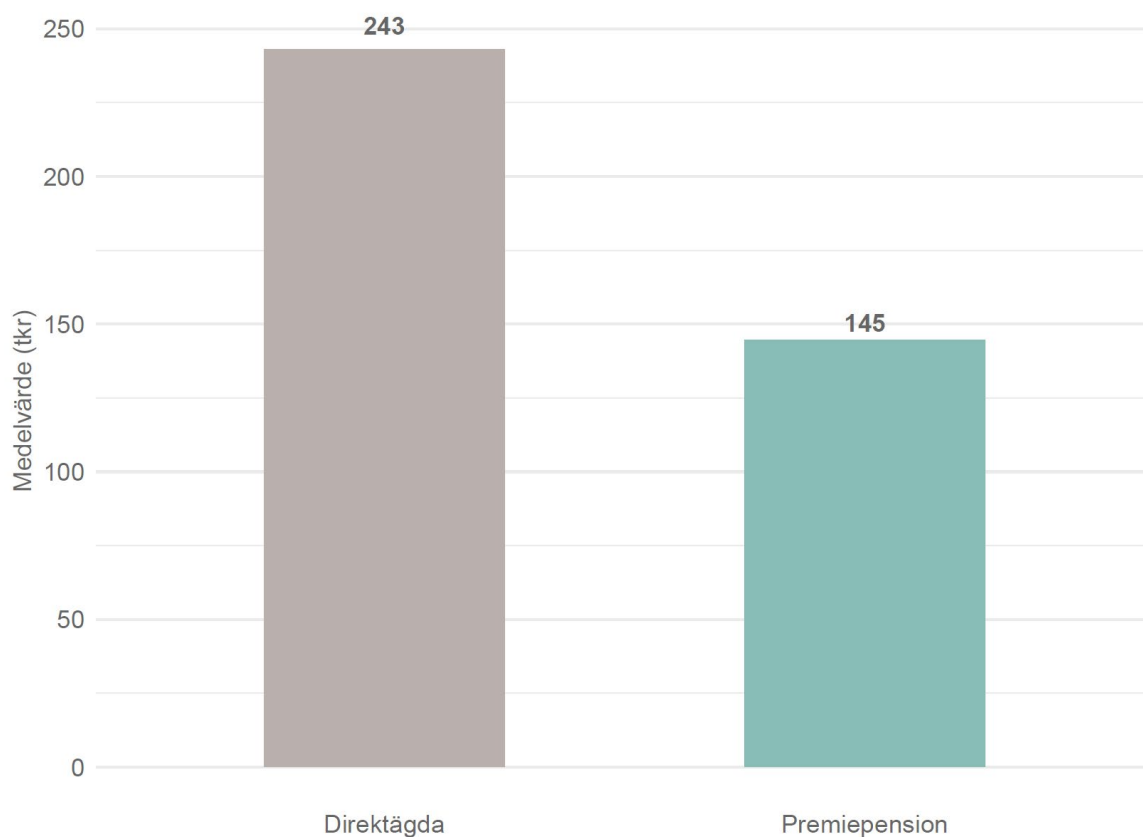
Figur 8: Premiepension och direktägda fonder: Andelen ägare i befolkningen.

Källa: Egna beräkningar. Se Appendix B för detaljer.

När vi dock studerar genomsnittliga fondinnehav blir bilden av premiepensionens betydelse en annan. Figur 9 visar att det genomsnittliga innehavet av direktägda fonder, 243 000 kr, är nästan dubbelt så stort som det genomsnittliga innehavet av premiepensionsfonder, 145 000 kr. Detta förklaras delvis av att relativt många som har en premiepension är unga och ännu inte har hunnit betala in avgifter under någon längre tid. En annan förklaring är att de direktägda fonderna är ojämnt fördelade och det finns ett antal stora innehav som höjer medelvärdet; medianvärdet av direktägda fonder är 55 000 kr (se Tabell A1 nedan).

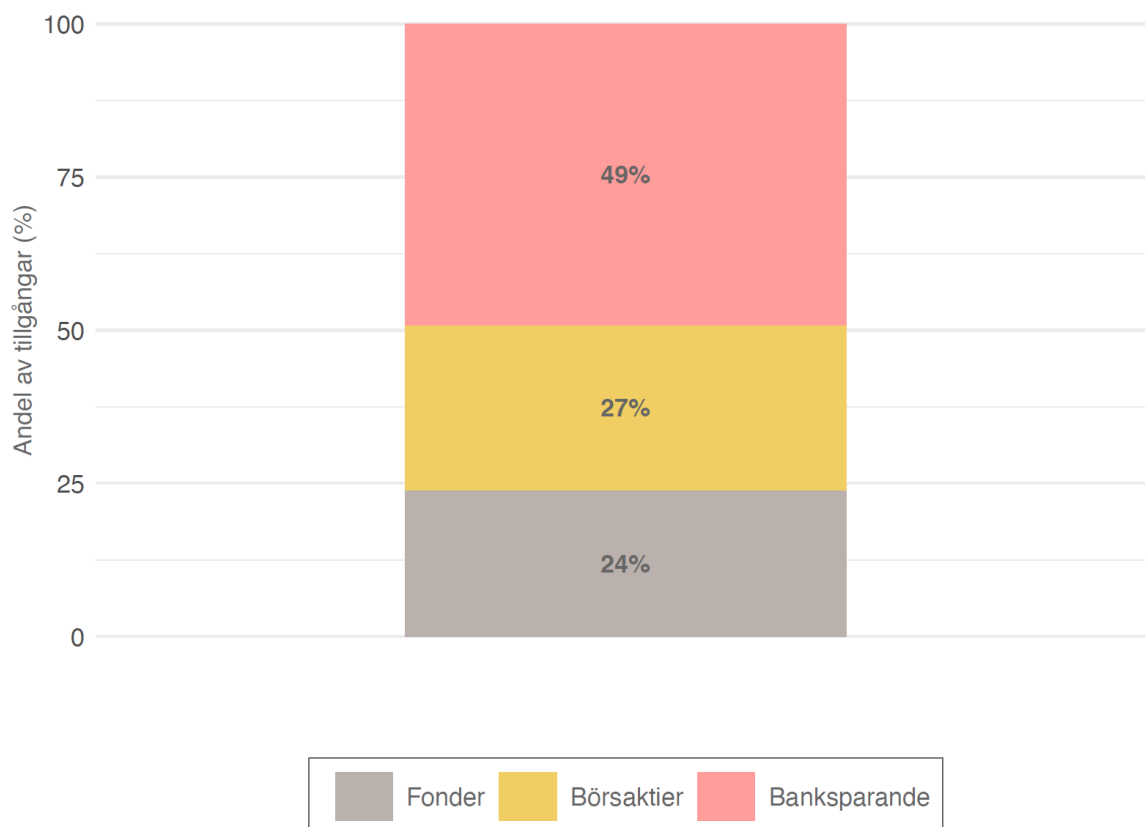
Figur 9: Premiepension och direktägda fonder: Fondinnehavets genomsnittliga värde.

Källa: Egna beräkningar. Alla belopp omräknade till 2021 års prisnivå. Se Appendix B för detaljer.

Hur viktigt är fondägandet i hushållens förmögenhetsportföljer jämfört med andra finansiella tillgångar? Figur 10 summerar värdet av banksparande, fonder och börsaktier och därifrån framgår att fonderna representerar en fjärdedel av värdet i dessa tillgångar. Banktillgodohavande utgör hälften av värdet medan de direktägda börsaktiernas värde utgör den sista fjärdelen.

Figur 10: Banksparande, direktägda fonder och börsaktier.

Källa: Banksparande innehåller tillgångar på löne- och sparkonton. Fondägande är direktägande i fondbolag och via ISK. Börsaktier är direktägande i depå eller via ISK. Egna beräkningar. Se Appendix B för detaljer.

Sammanfattningsvis visar denna deskriptiva analys att fondägandet är en utspridd sparform bland svenska hushåll. Knappt hälften av alla vuxna individer och drygt hälften av alla hushåll äger fonder direkt hos fondbolag, inklusive via ISK. Om man dock beaktar fondägandet inom ramen för premiepensionssparandet så är nästan alla vuxna svenskar fondägare. Kapitlet visade att fondägandets utbredning i befolkningen ökade mycket kraftigt under 80- och 90-talen men har därefter avstannat även om fondinnehavens storlek fortsatte att växa.

4. Fondägande bland kvinnor och män

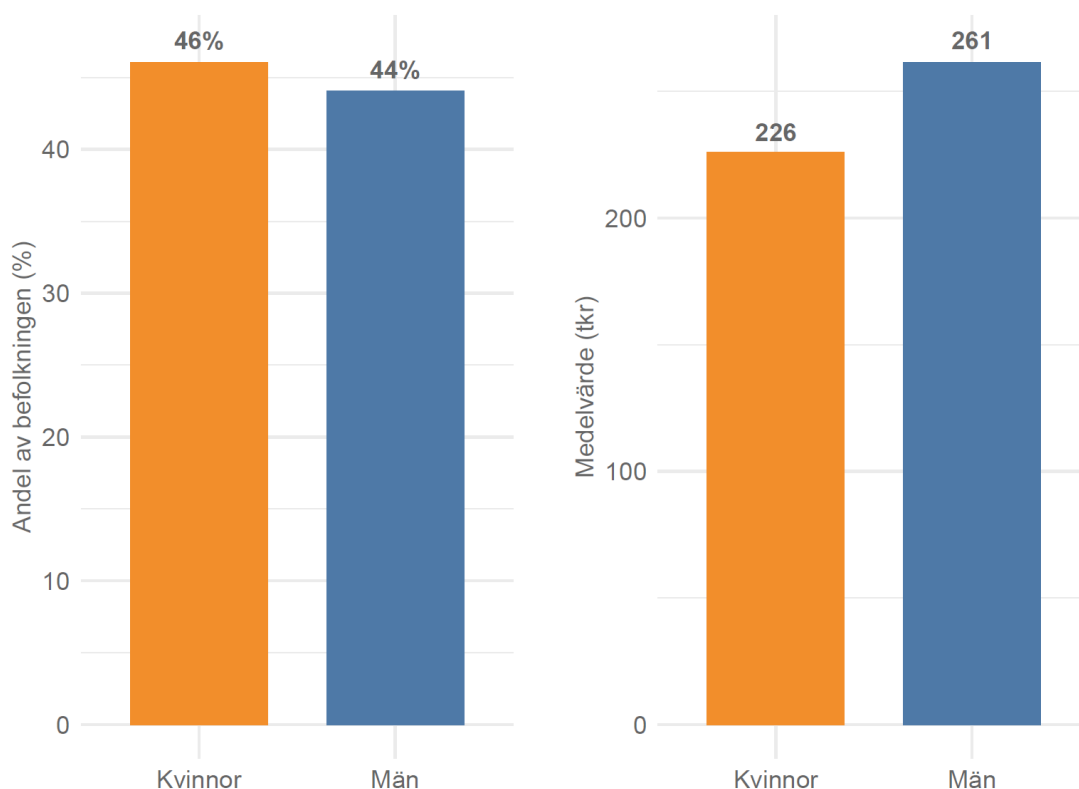
I detta kapitel studeras skillnader mellan kvinnors och mäns fondägande i en rad dimensioner. Frågan om det finns könsskillnader i beteende gällande sparande och investeringar är frågor som röner allt större uppmärksamhet i den akademiska litteraturen. Flera experimentella studier finner att kvinnor föredrar lägre risknivåer i sina investeringar än vad män gör givet samma förväntade avkastning (Charness och Gneezy, 2012). Samtidigt står det klart att andra faktorer också spelar roll, såsom inkomst och ålder, och frågan blir då om eventuella könsskillnader kvarstår även efter att hänsyn tagits till andra faktorer.

Kapitlets genomgång inleds med översiktliga beskrivningar av deltagandet i fondägande hos kvinnor och män. Därefter undersöks om könsskillnader finns även inom ålders och inkomstklasser. Analysen görs på individnivå även om det kan finnas hushållseffekter som påverkar fondägandet, exempelvis genom att hushållets olika tillgångar fördelas mellan makar. Risknivåerna är relativt låga i fondinnehav, eftersom detta är en av huvudpoängerna med att just äga värdepapper i fonder snarare än som enskilda investeringar. Emellertid finns viss information om ägande av aktiefonder, räntefonder och blandfonder, vilket kan ge en fingervisning om det finns skillnader mellan kvinnors och mäns risknivå inom ramen för deras fondinvesteringar.

Figur 11 presenterar utbredningen av kvinnors och mäns direkta fondägande, både som andel av befolkningen (inom respektive kön) och i genomsnittligt värde bland fondägarna. Figuren visar att könsskillnaderna i ägardeltagande är små: 46 procent av kvinnorna och 44 procent av männen äger fonder. Skillnaderna är också små i genomsnittligt fondinnehav: 226 000 kr för kvinnor och 261 000 kr för män. Även medianvärdet av fondinnehaven är lika mellan könen, och intressant nog är det något större för kvinnor, 57 000 kr, än för män, 53 000 kr.¹⁰

¹⁰ Se Tabell A1 i Appendix A.

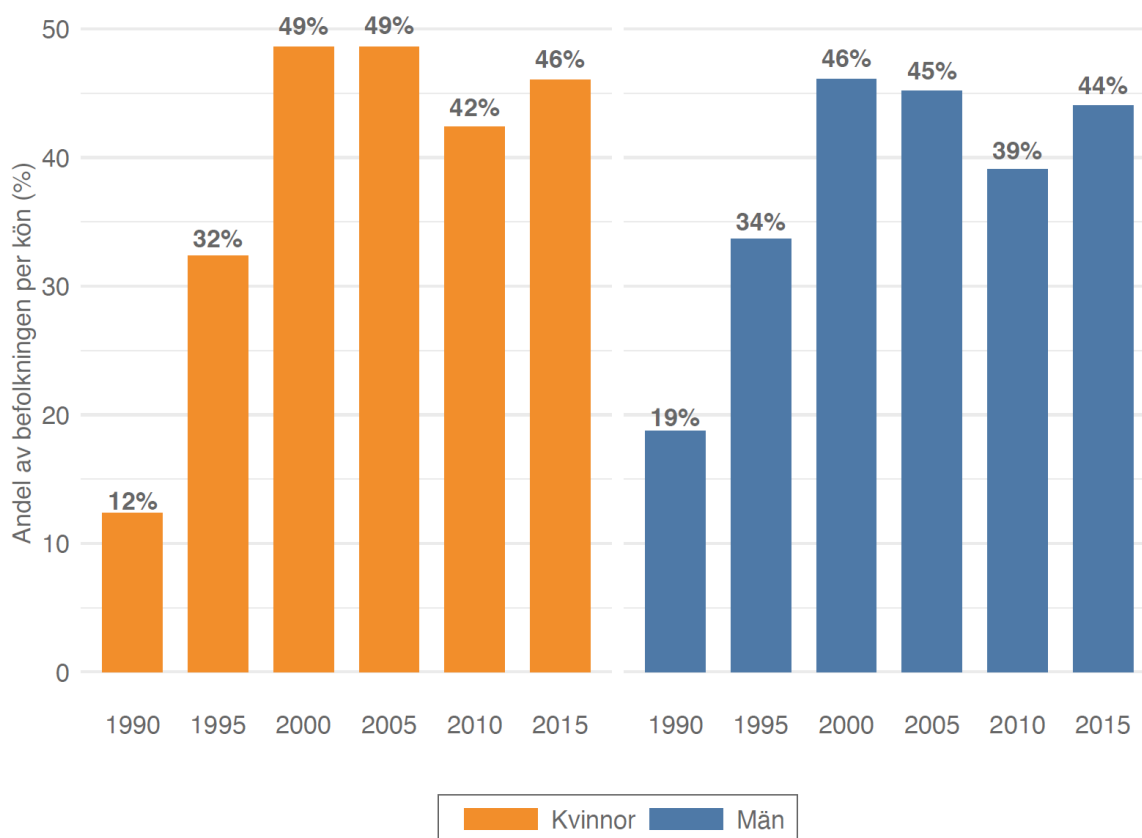
Figur 11: Kvinnors och mäns direktäggande av fonder.

Källa: Egna beräkningar av direktäggande av fonder i fondbolag eller via ISK. Alla belopp omräknade till 2021 års prisnivå. Se Appendix B för detaljer.

Utvecklingen över tid av kvinnors och mäns fondäggande visas i de två följande figurerna. Serierna tar sin början år 1990 eftersom befintliga individuppgifter inte gör det möjligt att genomföra könsuppdelade analyser av ägandet under 80-talet. I Figur 12 visas utvecklingen av andelen fondägare per kön i den vuxna befolkningen. Serierna visar att utvecklingen har varit mycket likartad för de båda könen. Männen fondäggande 1990 var aningen mer utbrett, 19 procent mot 12 procent bland kvinnor. Under 90-talet ökade dock kvinnornas direkta fondäggande snabbare än männen och sedan 2000 har kvinnors fondäggande varit något mer utbrett än männen.

Figur 12: Utvecklingen av direktägande av fonder bland kvinnor och män.

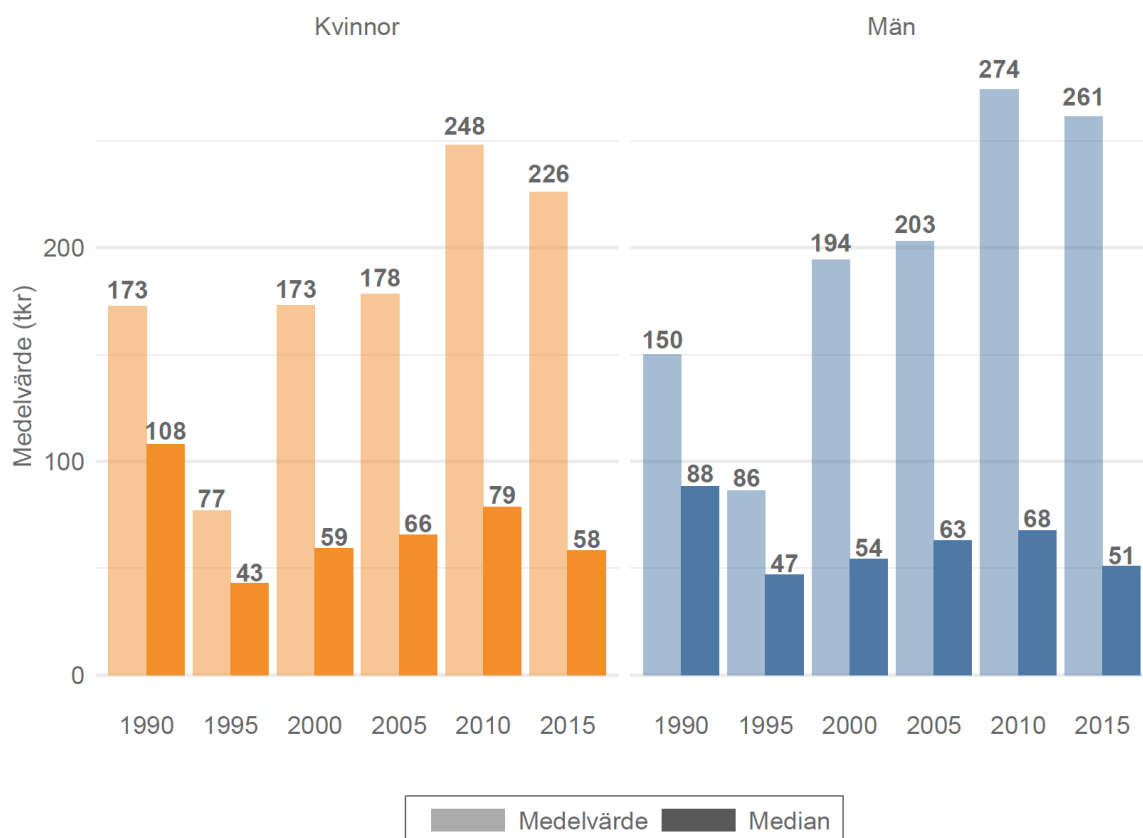
Källa: Egna beräkningar av direktägande av fonder i fondbolag eller via ISK. Se Appendix B för detaljer.

Storleken på fondinnehavens värde bland de båda könen visas i Figur 13. Även i dessa avseenden är trenderna mycket likartade både gällande medelvärde och medianen på fondinnehaven. Intressant nog var både medelvärde och medianen 1990 högre bland kvinnor än bland män. Kvinnors medelvärde var, i 2015 års prisnivå, 173 000 kr och medianen var 108 000 kr jämfört med 150 000 kr respektive 88 000 kr för män.¹¹ Att ägandet var mer utbrett bland män detta år antyder att färre kvinnor sparade i fonder, men att de som gjorde det investerade större belopp.

Utvecklingen efter 1990 visar att männens fondinnehav växer snabbare än kvinnornas innehav, både i medelvärde och median. Beloppen nästan fördubblas fram till 2010, den högsta noteringen för både kvinnor och män då deras medelvärden var 248 000 kr respektive 274 000 kr och medianvärden, intressant nog högre för kvinnor, var 79 000 kr respektive 68 000 kr.

¹¹ Samtliga belopp har räknats om i 2015 års prisnivå, vilken är ca 8 procent lägre än 2021.

Figur 13: Genomsnittligt fondinnehav hos kvinnor och män.

Källa: Egna beräkningar av direktägande av fonder i fondbolag eller via ISK. Alla belopp omräknade till 2021 års prisnivå. Se Appendix B för detaljer.

Faktorerna som förklara utvecklingen av kvinnors och mäns fondäggande över tid är flera och svåra att fastställa med säkerhet. Generellt sett kan förmögenhetsökningar härledas till antingen sparande eller kapitalvinster, det vill säga relativprisförändringar. Det faktum att fler personer har börjat äga fonder antyder att sparandet totalt sett har ökat, och detta borde gälla både kvinnor och män. Prisutvecklingen på värdepappersmarknaderna spelar dock också roll. Under perioden sedan 1990 har en kraftfull tillväxt inträffat på den svenska aktiemarknaden. Kursuppgångar var en viktig del i denna utveckling även om direktavkastningen också har bidragit. Stockholmsbörsens generalindex steg med 220 procent under 90-talet (efter justering för inflationen). Detta innebär att en indexfond mer än tredubblade sitt värde under dessa år. Samtidigt föll räntorna kraftigt under samma period, en dryg halvering från drygt tio procent till knappt fem procent. Eftersom obligationspriser stiger när räntorna faller kan detta ha inneburit att räntefonders värde också kan ha utvecklats positivt trots räntornas fallande tendens. Sammantaget spelar med andra ord både nysparande och kapitalvinster roller i den stora ökningen

av hushållens fondägande under både 80- och 90-talen, och sammansättningen mellan aktie- och räntefonder bidrar också till kapitalvinsternas storlek.

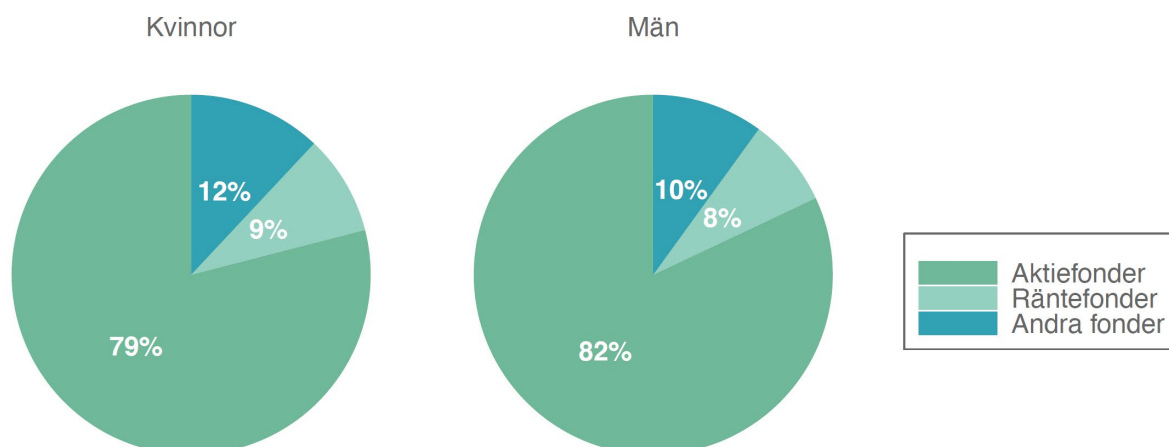
Riskprofilen i fondägande är generellt sett låg, detta eftersom värdepappersfonders inbyggda riskspridning genom sina investeringar i en hel värdepappersportfölj är anledningen till att de existera. Emellertid kan en fonds risknivå ändå variera beroende på vilken typ av värdepapper den innehåller. Aktiefonder är helt och hållet kopplade till aktiemarknaden medan räntefonder är knutna till obligationsmarknaden, där både risker och långsiktig förväntad avkastning är lägre. Allt annat lika är därför räntefonder mindre riskfyllda än aktiefonder.

Mot bakgrund av den forskningslitteratur som säger att kvinnor generellt sett föredrar mindre riskfyllda investeringar än vad män gör är det intressant att utröna om det finns könsskillnader i valet mellan aktie- och räntefonder. Data om specifika fondval är relativt begränsade i de officiella taxeringsregistren, men från 2000-talet finns under några år uppgifter om fondinnehaven uppdelade på aktie-, ränte- och blandfonder från 2001 och på en bredare definition på räntefonder jämfört med alla andra fonder från 2007.¹²

Figur 16 redovisar data från 2001 över fördelningen mellan fondtyper och de ger en överlag relativt likartad fördelning hos båda könen. Aktiefonder dominerar portföljen med cirka fyra femtedelars andel medan räntefonder utgör en tiondel. Andelen aktiefonder är dock något större i männens innehav, 82 procent jämfört med 79 procent för kvinnorna, medan andelen räntefonder är något mindre hos männen, 8 procent jämfört med 9 procent hos kvinnorna.

¹² Data kommer från Statistiska Centralbyråns förmögenhetsregister som fanns mellan 1999 och 2007. Registrets definitioner av olika typer av fonder ändrades 2002 vilket påverkar jämförbarheten i fondtyper under perioden.

Figur 14: Risknivån i direktägda aktiefonder och andra fonder bland kvinnor och män

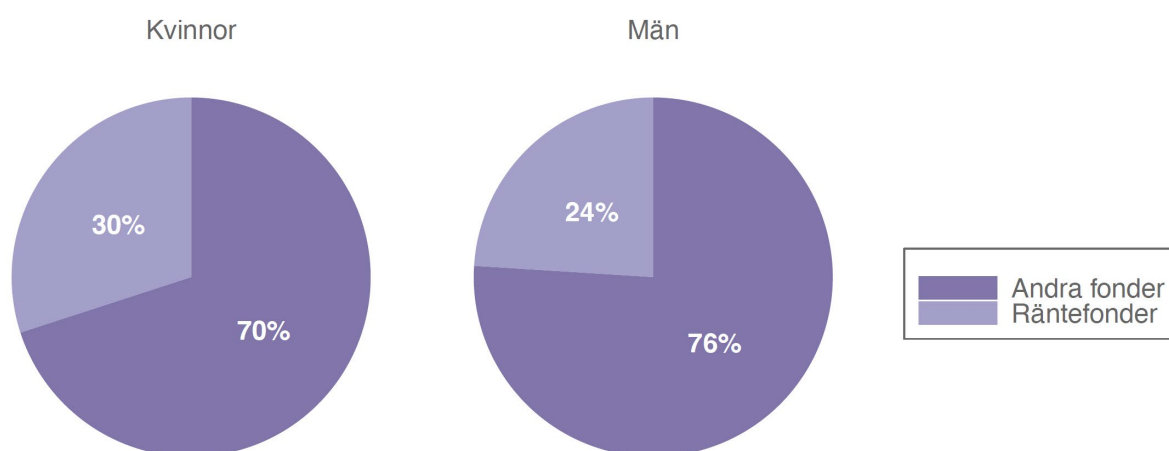

Källa: Egna beräkningar utifrån data från 2001. Se Appendix B för detaljer.

När vi beaktar fördelningen från 2007 i Figur 15 är den övergripande bilden av likartade sparprofiler bibehållen, men där finns ändå en synlig skillnad mellan könen. Kvinnors sparande i räntefonder är 30 procent, att jämföra med männens andel på 24 procent.

Sammantaget bekräftar denna analys av könsskillnader i riskprofil i fondsparande att kvinnor verkar ha en tendens att välja sparformer med en lägre risknivå. Kvinnors fondinnehav har en något lägre andel aktiefonder och en något högre andel räntefonder. Skillnaderna är dock relativt små.

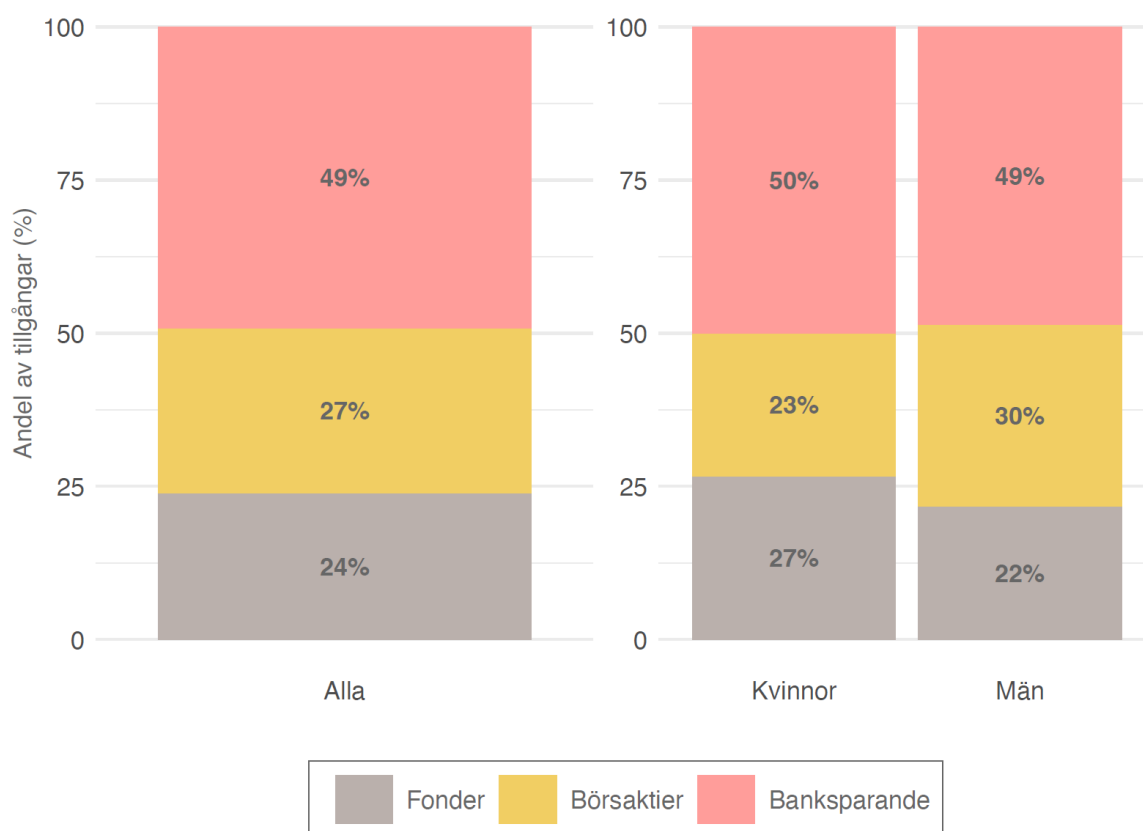
Figur 15: Risknivån i direktägda räntefonder och andra fonder bland kvinnor och män

Källa: Egna beräkningar utifrån data från 2007. Se Appendix B för detaljer.

En annan jämförelse som kan göras mellan könen är hur deras övriga finansiella tillgångar är fördelade. Fokus ligger på banksparande, börsaktieäggande och fondäggande. Dessa tillgångar fyller olika funktioner i hushållens privatekonomi och som sparande är de förknippade med helt olika risk- och avkastningsnivåer. Figur 16 visar portföljandelar för banksparande, börsaktieäggande och fondäggande för den vuxna befolkningen och de båda könen. Bilden visar att skillnaderna är relativt små, men att aktier har en större vikt i mäns tillgångar än i kvinnors medan fonder har en större vikt i kvinnors tillgångar än i mäns. Dessa resultat antyder att män har en större preferens för riskfyllda investeringar än vad kvinnor har, vilket bekräftar bilden ovan av könsskillnader i fördelningen mellan aktie- och räntefonder inom fondinnehaven.

Figur 16: Sparande i direktägda fonder, aktier, bank: kvinnor och män.

Källa: Banksparande innehåller tillgångar på löne- och sparkonton. Fondäggande är direktäggande i fondbolag och via ISK. Börsaktier är direktäggande i depå eller via ISK. Egna beräkningar. Se Appendix B för detaljer.

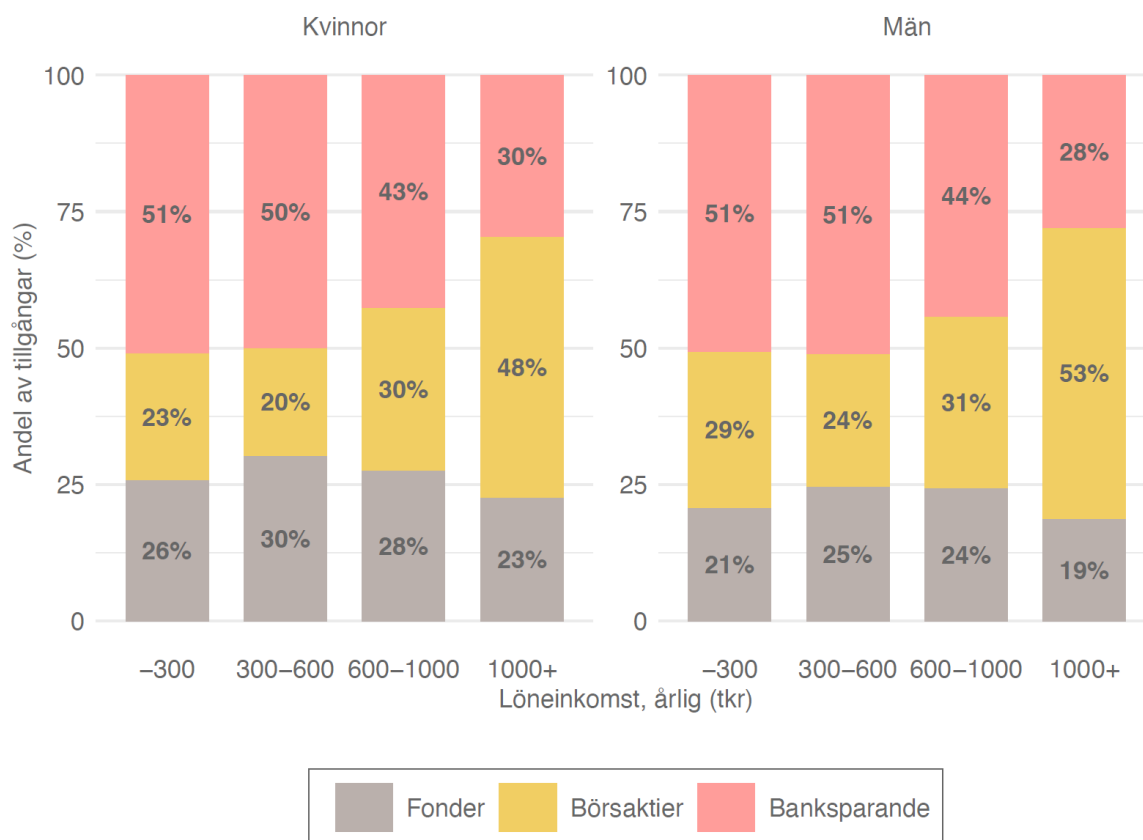
Kanske drivs könsskillnaderna i portföljandelar av skillnader i inkomstnivå? Forskning har sedan länge visat att exempelvis aktieäggande är vanligare bland höginkomsttagare än bland medel- och låginkomsttagare (Guiso m fl, 2002). Mönstret ovan skulle därmed kunna vara en artefakt av att män har högre inkomst och därmed större andel aktieäggande i sin

tillgångsportfölj men att kvinnor med samma relativt höga inkomst har samma andel aktieä-
gande. Detta skulle ifrågasätta betydelsen av könstillhörighet i sparbeteende och istället fram-
häva andra faktorer, i detta fall inkomst.

Figur 17 visar andelar bank-, aktie- och fondäggande för kvinnor och män uppdelade i fyra
årslöneinkomstklasser: 0-300 000 kr, 300 000-600 000 kr, 600 000-1 miljon kr, 1 miljon kr och
uppåt. Ett intressant mönster uppstår: skillnaderna mellan könen i investeringsbeteende finns i
alla inkomstnivåer. Börsaktieäggande är större och fondägandet är lägre bland män oavsett lö-
neinkomst. Däremot är skillnaderna mellan olika inkomstklasser ännu större, vilket innebär att
en kvinna med en årlig inkomst över 600 000 kr har större andel börsaktier i sitt äggande än män
som tjänar mindre än 600 000 kr. I den översta inkomstklassen, en årslön på minst en miljon
kr, är andelen börsaktier dubbelt så stor som bland löntagare med en årslön under 600 000 kr,
och detta gäller för båda könen.

Figuren visar att det är framför allt banksparandets andel som minskar till förmån för aktieä-
gande medan andelen fonder i portföljen ligger relativt konstant kring 20-30 procent i alla in-
komstklasser och för båda könen. Varför sparandet ser ut på detta sätt hos könen kan man bara
spekulera i. Kanske är banksparandet i första hand en likviditetsreserv som inte påverkas så
mycket av inkomsten snarare än att det är risktoleransen i sig som ökar med inkomst.

Figur 17: Sparande i fonder, aktier, bank: kvinnor och män i löneinkomstklasser.

Källa: Banksparande innehåller tillgångar på löne- och sparkonton. Fondägande är direktägande i fondbolag och via ISK. Börsaktier är direktägande i depå eller via ISK. Egna beräkningar. Se Appendix B för detaljer.

Sammantaget visar analyserna i detta kapitel att könsskillnaderna är små när det gäller fondägandet bland svenska hushåll. Både gällande andelen som äger fonder och storleken på fondinnehaven är nivåerna i princip lika. Även utvecklingen under de senaste decennierna är mycket likartad bland kvinnor och män. En dimension uppvisar dock vissa skillnader mellan könen, nämligen risknivån på både typen av ägda tillgångar och typen av fonder. Mäns innehav är förknippade med något högre risknivåer, vilket syns i högre andel aktiefonder, lägre andel räntefonder samt högre andel direktägande i börsaktier. Betydelsen av andra faktorer, särskilt inkomst, framstår dock som ännu större än kön i att förklara investeringars risknivå.

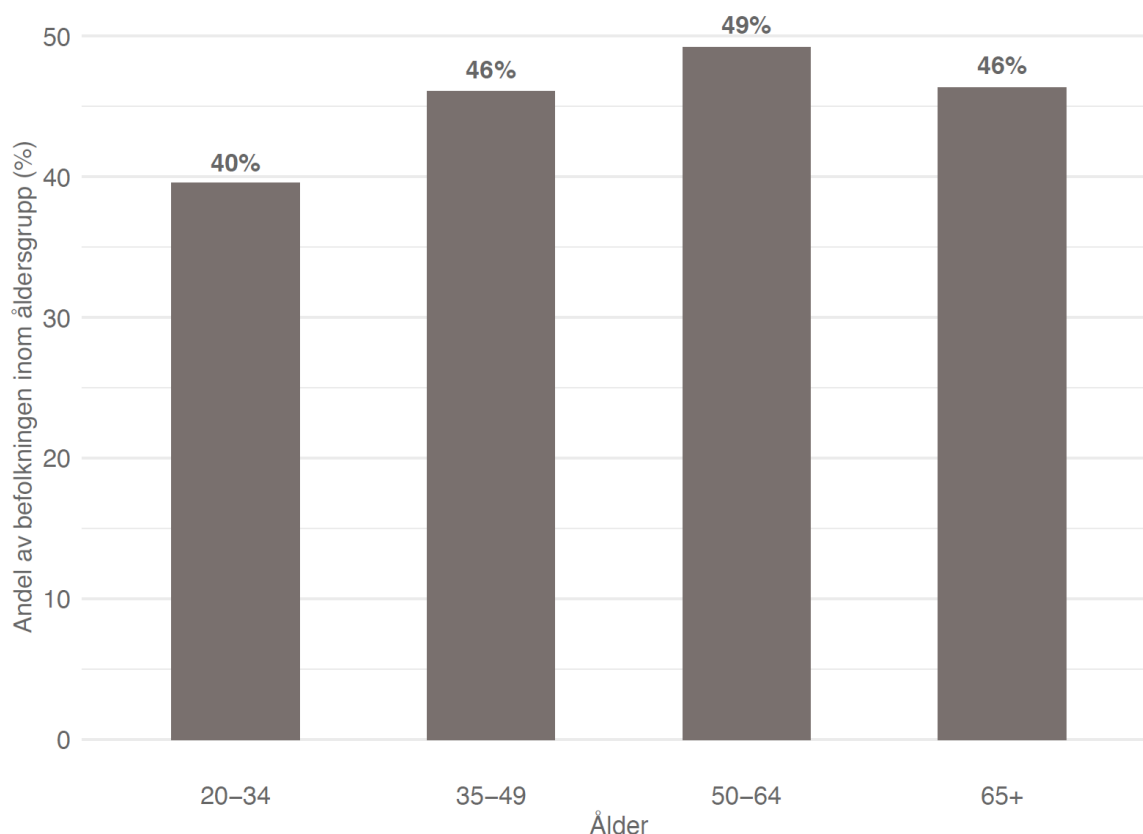
5. Fondägande över livscykeln

Hur gammal man är spelar stor roll för hur mycket sparkapital man äger. Unga personer har inte hunnit spara särskilt länge och har därför mindre sparande än äldre personer. Pensionärer slutar å andra sidan ofta att spara och börjar istället att konsumera sitt sparkapital på ålderns höst. Enligt en klassisk ekonomisk livscykelmodell beskrivs hur personer föds med noll i förmögenhet, bygger upp ett sparkapital fram till pensionen och konsumerar därefter sina tillgångar fram tills att man dör med återigen noll i förmögenhet. Exakt på detta vis fungerar inte människor i verkligheten vilket medför avsteg från den stiliserade modellen. Dessutom spelar kapitalvinster roll för hur stora tillgångar man äger, vilket kan skapa skillnader mellan generationer beroende på prisutvecklingen på aktie- och bostadsmarknaderna i olika perioder.

Detta kapitel redovisar hur de svenska hushållens fondägande ser ut i olika åldersklasser och hur åldersprofilen i fondägande har förändrats under de senaste decennierna. Dessutom beskrivs hur dessa mönster ser ut när man skiljer mellan fonder som ägs direkt hos fondbolag (inklusive ISK) och via premiepensionsbehållningen. Kapitlet visar även hur fonders andel av flera finansiella tillgångar ser ut i olika åldersklasser.

Figur 18 visar andelen vuxna personer som äger fonder direkt hos fondbolag i olika åldersklasser. Fondägandet är minst utbrett hos de unga under 35 år och mest utbrett hos personer mellan 50 och 64 år. Detta ligger i linje med den traditionella livscykelmodellen beskriven ovan. Skillnaderna är dock inte särskilt stora. Bland de unga äger 40 procent fonder medan 49 procent av de äldre i klassen 50-64 år äger fonder. Ser vi till den mer detaljerade uppdelningen i Figur 20 som visar fondägande i årsklasser framgår livscykelmönstret än tydligare. De allra yngsta vuxna i lägre 20-årsåldern har större andel fondägare än de som är något äldre. Allra högst andel fondägande återfinns i gruppen 62-åringar, där strax över hälften av alla individer äger fonder.

Figur 18: Direktägande av fonder i olika åldersklasser.

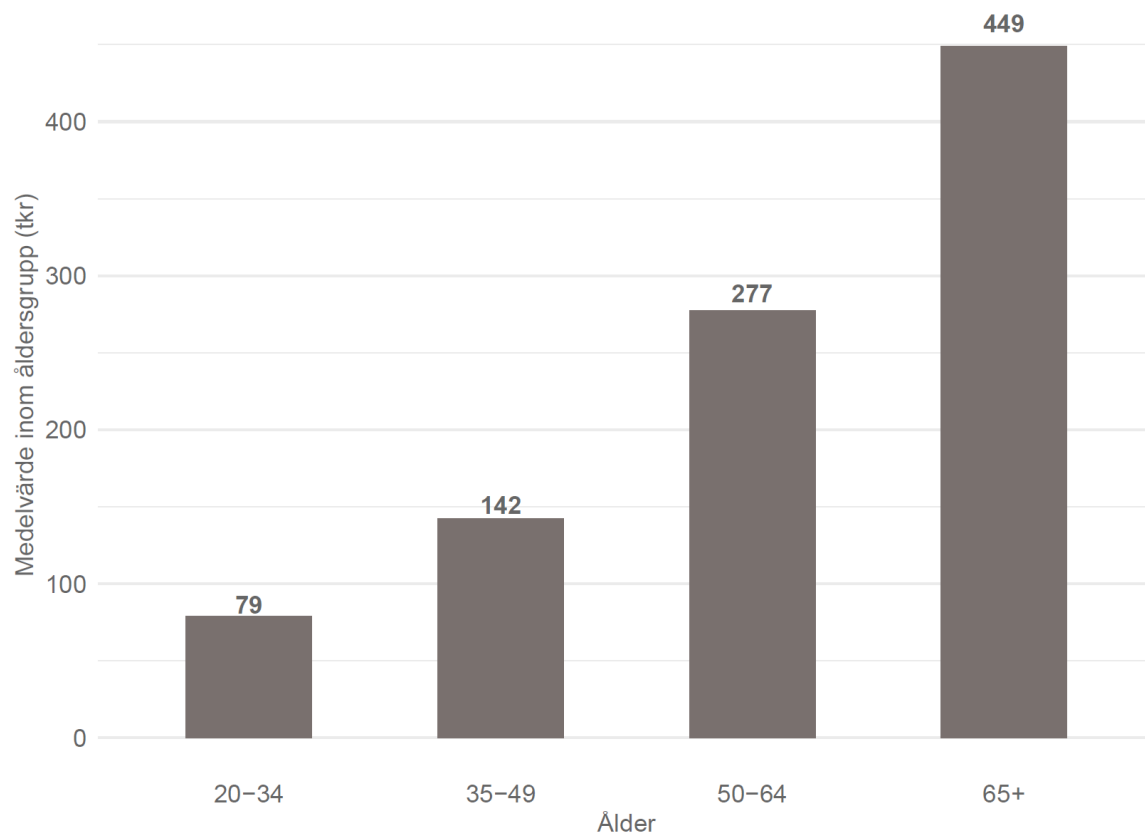
Källa: Direktägda fonder i fondbolag eller via ISK. Egna beräkningar. Se Appendix B för detaljer.

Storleken på fondinnehavet över livscykeln visas i Figur 19 och Figur 20. Till skillnad från deltagandet i fondägande, som var relativt lika mellan åldrarna, framstår en tydligare skillnad när det gäller värdet på de fonder man äger. De yngsta vuxna i gruppen 20-34 år äger i genomsnitt fonder till ett värde av 79 000 kr. Gruppen därefter, 35-49 år, äger fonder till ett värde av 142 000 kr i genomsnitt. Gruppen 50-64 år äger fonder som är värda i genomsnitt 277 000 kr medan fondägare i den äldsta gruppen, 65 år och äldre, har fondinnehav på i genomsnitt 449 000 kr. Det är med andra ord nästan sex gånger större genomsnittliga fondvärden bland de äldsta i förhållande till unga vuxna.

Ser vi till utvecklingen av fondvärden inom årsåldersklasser i Figur 20 är mönstret att de genomsnittliga värdena stiger monotont i ålder, det vill säga att ju äldre fondägarna blir desto större är deras fondinnehav. Noteras bör här att fondinnehavens genomsnittsvärden beräknats inom gruppen fondägare, vilket spelar roll eftersom särskilt bland de äldre finns tendensen att sälja sina fonder i konsumtionssyfte vilket innebär fallande genomsnittsvärden ifall samtliga

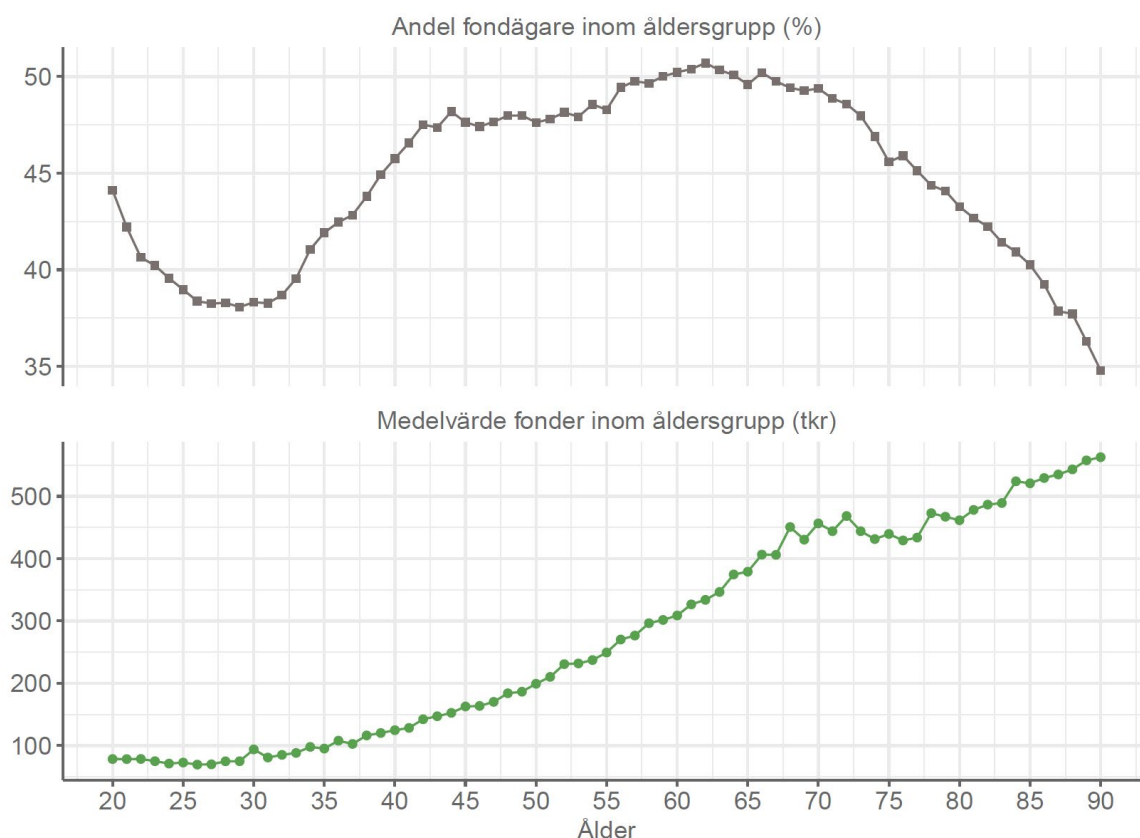
individer inom varje årsklass skulle ha räknats med. Högst fondvärden återfinns hos 90-åringar, vilket är det övre åldersgräns som har dragits i denna analys. I denna grupp är det genomsnittliga fondvärdet strax över 550 000 kr. Vi ser samtidigt att andelen fondägare i denna grupp är under 35 procent, vilket är den lägsta ägarandelen i hela den vuxna befolkningen.

Figur 19: Innehav av direktägda fonder i olika åldersklasser.

Källa: Direktägda fonder i fondbolag eller via ISK. Egna beräkningar. Se Appendix B för detaljer.

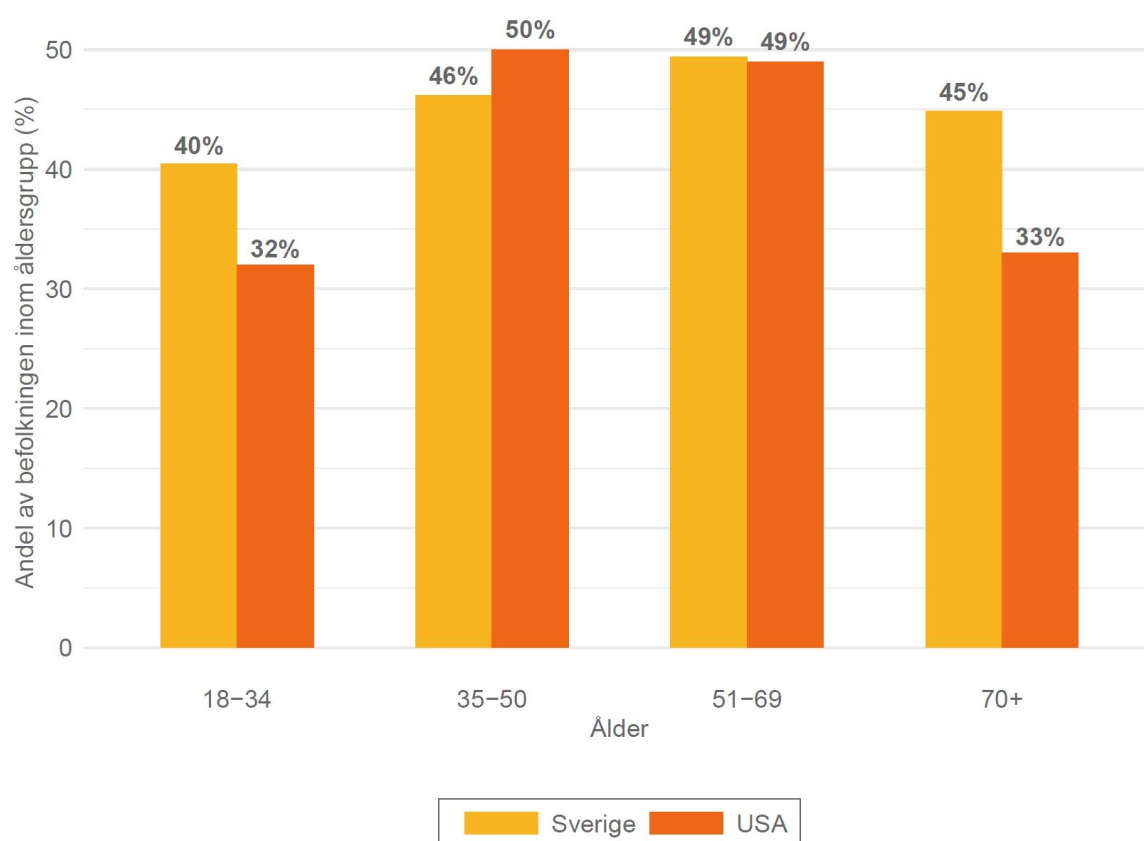
Figur 20: Direktägda fondinnehav över livsrykeln.

Källa: Direktägda fonder i fondbolag eller via ISK. Egna beräkningar. Se Appendix B för detaljer.

Ser sambandet mellan ålder och fondägnande likadant ut i alla västländer? Figur 21 visar andelen fondägare i Sverige och USA i fyra åldersklasser. Mönstret i Sverige är detsamma som ovan även om åldersklasserna inte är helt identiska. I USA framgår en tydligare livsrykel, med klart lägre fondägnande bland unga och äldre i förhållande till medelålders individer. Det direkta fondägnandet bland unga och äldre är mindre utspjtt i USA än i Sverige, liggandes på nivåer strax över 30 procent medan de är tio procentenheter högre i Sverige. Bland medelålders individer är fondägnandet ungefär lika vanligt i båda länderna, på nivåer strax under 50 procent.

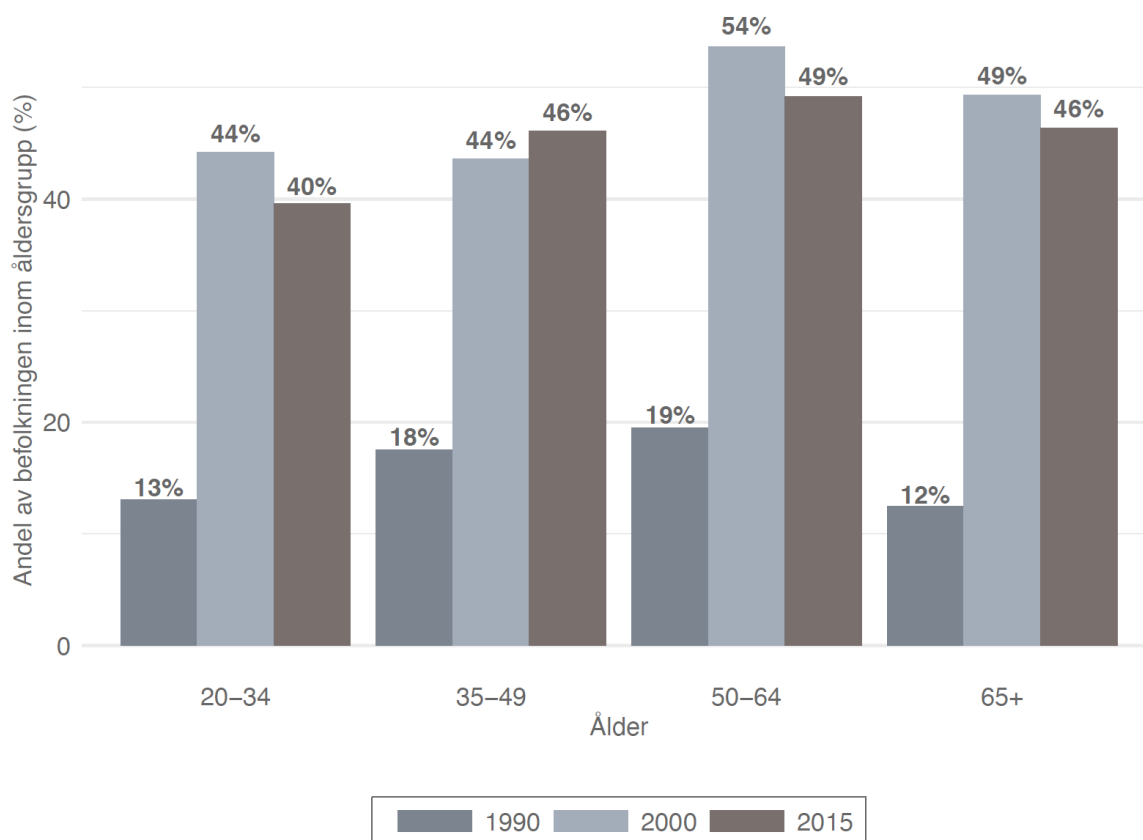
Figur 21: Ålder och fondägande i Sverige och USA.

Källa: För Sverige baseras data på egna bearbetningar av administrativa register över direkt fondägande (se Appendix B för detaljer). För USA baseras data på intervjuundersökningar och inkluderar förutom direkt fondägande även olika former av pensionrelaterat fondsparande (Investment Company Institute, 2016).

Hur sambandet mellan ålder och fondägande har förändrats under de senaste decennierna har inte studerats särskilt ofta. I Figur 22, Figur 23 och Figur 24 granskas svenskarnas fondägande över livscykeln mellan 1990 och 2015. Ett resultat är att den grundläggande livscykelprofilen i fondsparande inte verkar ha förändrats särskilt mycket under denna period. Samtliga år visar ett mindre utspritt fondägande bland unga vuxna än bland äldre. Nivåerna är klart lägre 1990, vilket framför allt beror på att detta är ett relativt tidigt skede i den svenska fondmarknadens framväxt.

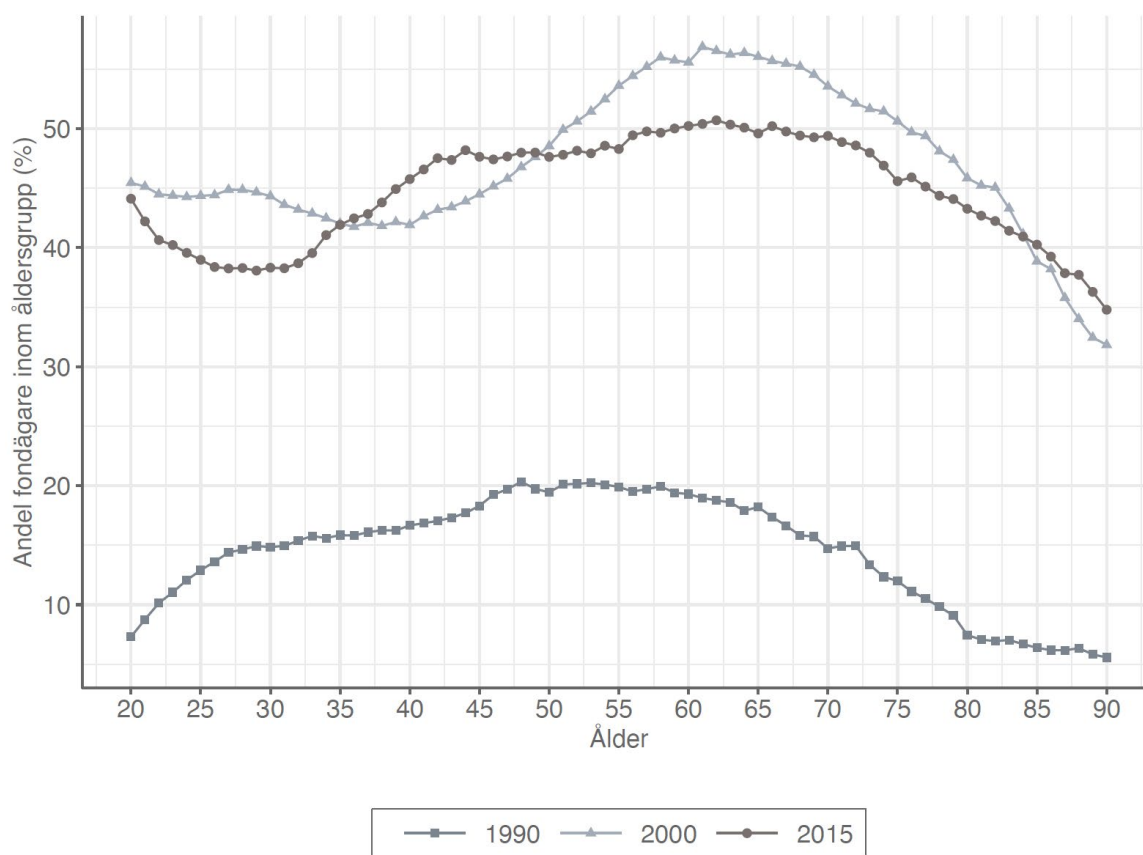
Figur 22: Utvecklingen över tid av direktägt fondinnehav i olika åldersgrupper.

Källa: Direktägda fonder i fondbolag eller via ISK. Egna beräkningar. Se Appendix B för detaljer.

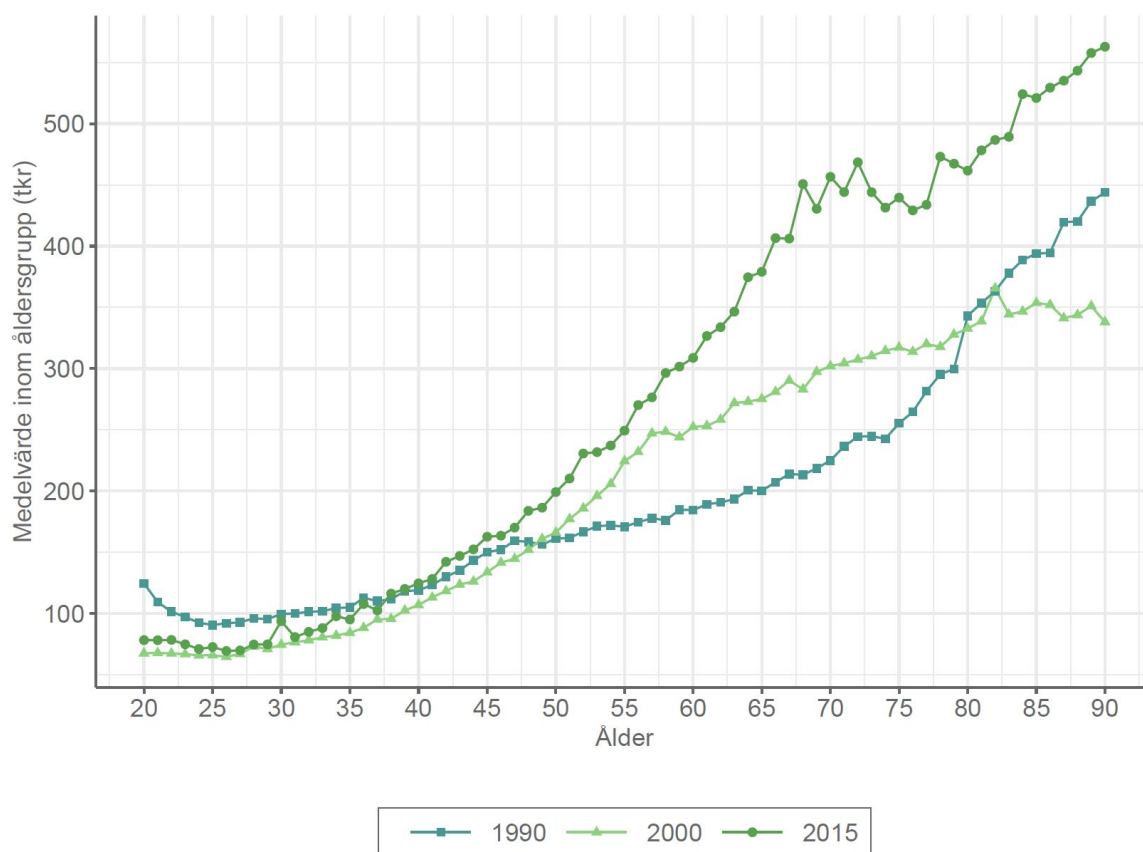
Ett andra resultat gällande utvecklingen av sambandet mellan fondinnehav och ålder är att det direkta fondägandet bland 50-80-åringar var vanligare år 2000 än femton år senare, 2015. Varför fondägandet har gått ned i denna åldersgrupp är inte uppenbart. Fondinnehavens värden som presenteras i Figur 24 ger vid handen att fondernas genomsnittsvärde i denna åldersgrupp ökade stadigt och de största fondvärdena återfinns i slutet av perioden.

Figur 23: Livscykelprofil av direktägda fondinnehav över tid.

Källa: Direktägda fonder i fondbolag eller via ISK. Egna beräkningar. Se Appendix B för detaljer.

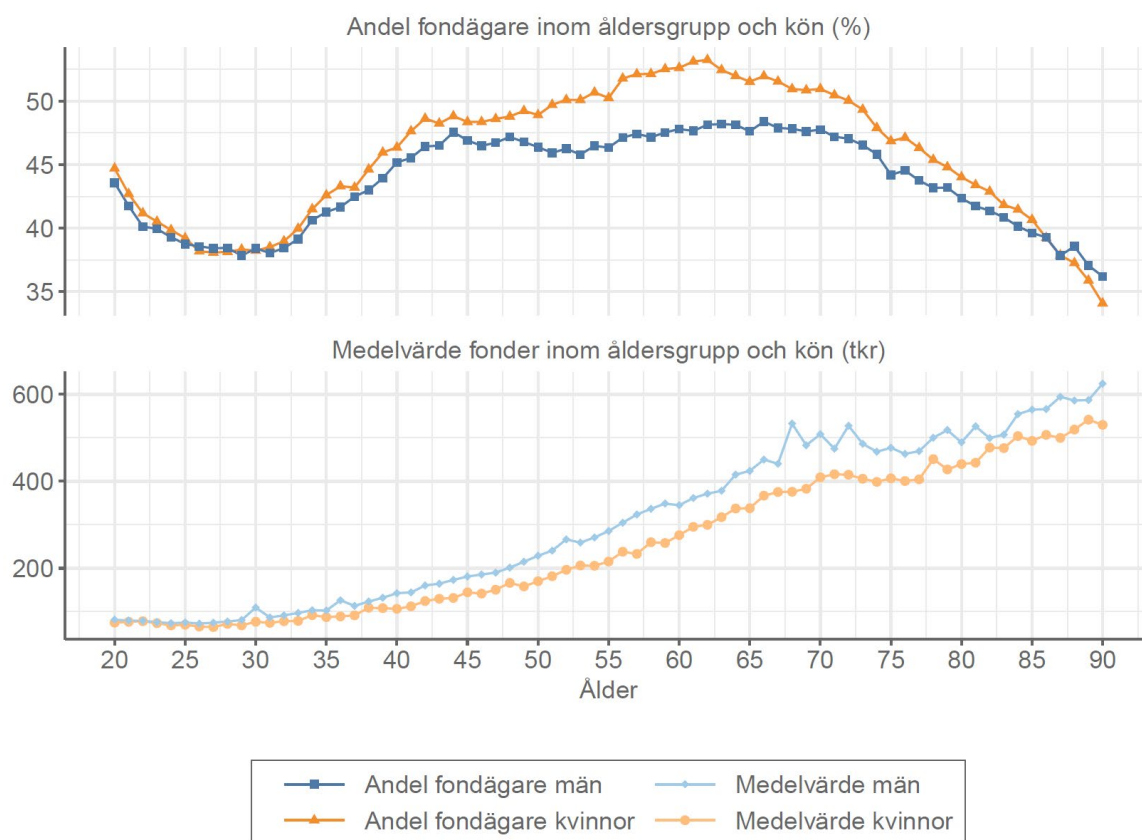
Figur 24: Livscykelprofil av direktägda fondinnehavens storlek över tid.

Källa: Direktägda fonder i fondbolag eller via ISK. Egna beräkningar. Belopp omräknade till 2021 års priser. Se Appendix B för detaljer.

Ålderns betydelse bland kvinnor och män för fondägande utgör ytterligare en viktig dimension i förståelsen av fondägandets struktur i Sverige. Figur 25 visar andelen fondägare och medelvärdet på fondinnehavet bland ägare i olika årsålderklasser mellan 20 och 90 år. Kvinnor har i nästan samtliga åldrar en högre andel fondägande än män, och skillnaden är allra störst i övre medelåldern, mellan 55 och 70 års ålder. Samtidigt visar figuren att män har ett högre genomsnittligt fondinnehav i samtliga åldersklasser, och skillnaden är störst i övre medelåldern. Ett övergripande resultat från figuren är dock att skillnaderna är relativt små mellan könen när det gäller livscykelprofilen i fondägande.

Figur 25: Kvinnors och mäns direktägda fondinnehav över livsrykeln.

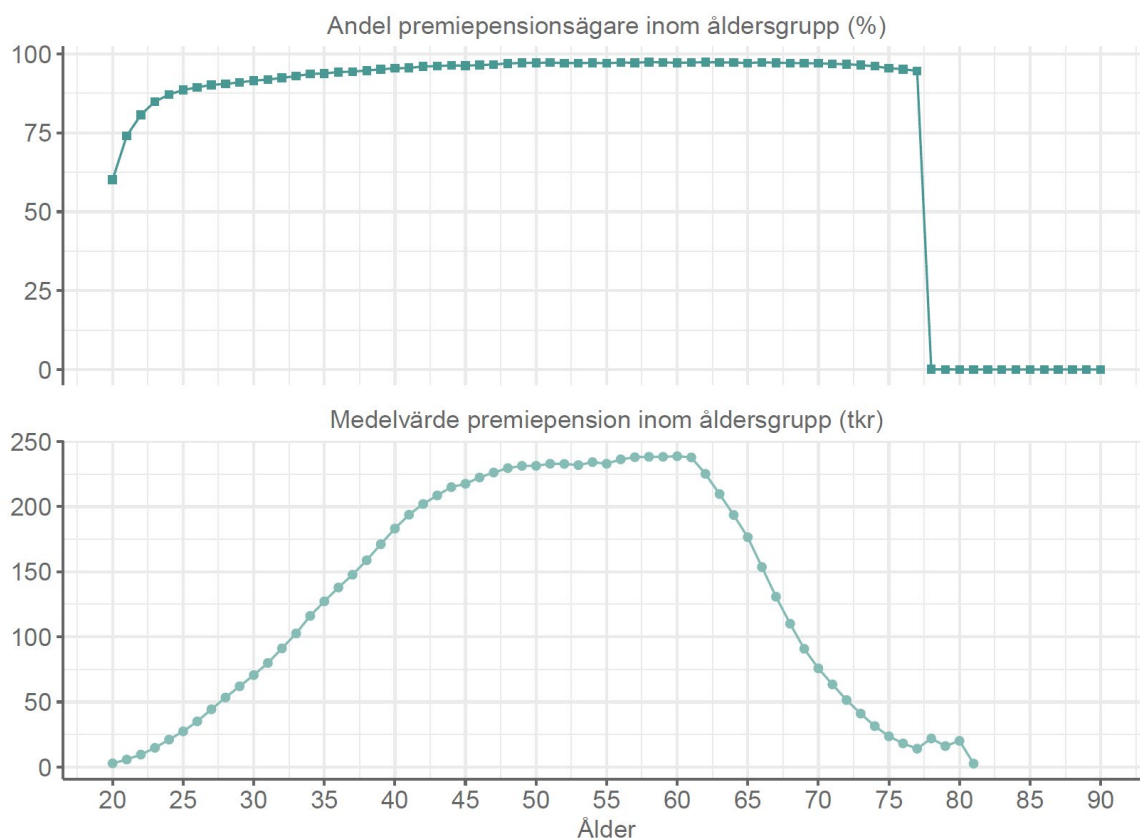
Källa: Direktägda fonder i fondbolag eller via ISK. Egna beräkningar. Belopp omräknade till 2021 års priser. Se Appendix B för detaljer.

Premiepensionen spelar en särskild roll i de svenska hushållens sparande. Sedan dess införande 1995 har samtliga svenska löntagare fått en del av sin lön insatt på ett premiepensionskonto som har investerats i värdepappersfonder. På detta sätt utgör premiepensionen inte ett frivilligt fondsparande utan en obligatorisk del av att vara en del av den svenska arbetsmarknaden. Systemet har dock vissa gränser för deltagandet, och detta gäller framför allt de äldsta löntagargrupperna som inte blev en del av premiepensionssystemet i samband med 90-talets stora pensionsreform. Löntagare födda före 1938 är inte alls del i det nya systemet medan yngre löntagare upp till födda 1975 fasades gradvis in i det nya systemet.

Figur 26 visar premiepensionens genomslag i den svenska befolkningen. Den övre panelen visar andelen med premiepensionsfonder, och som synes är den nära 100 procent för personer i arbetsför ålder medan den faller till 0 procent för de äldsta som står utanför systemet. Den undre panelen visar genomsnittliga värden på premiepensionsfonderna. Dessa är till största delen en funktion av hur mycket avgifter som har betalats in, men beror även på hur

fondförmögenhetens värde har utvecklats på de finansiella marknaderna. Högst värden har personer i åldrarna 45-60 år, där det genomsnittliga fondinnehavet är drygt 250 000 kr.

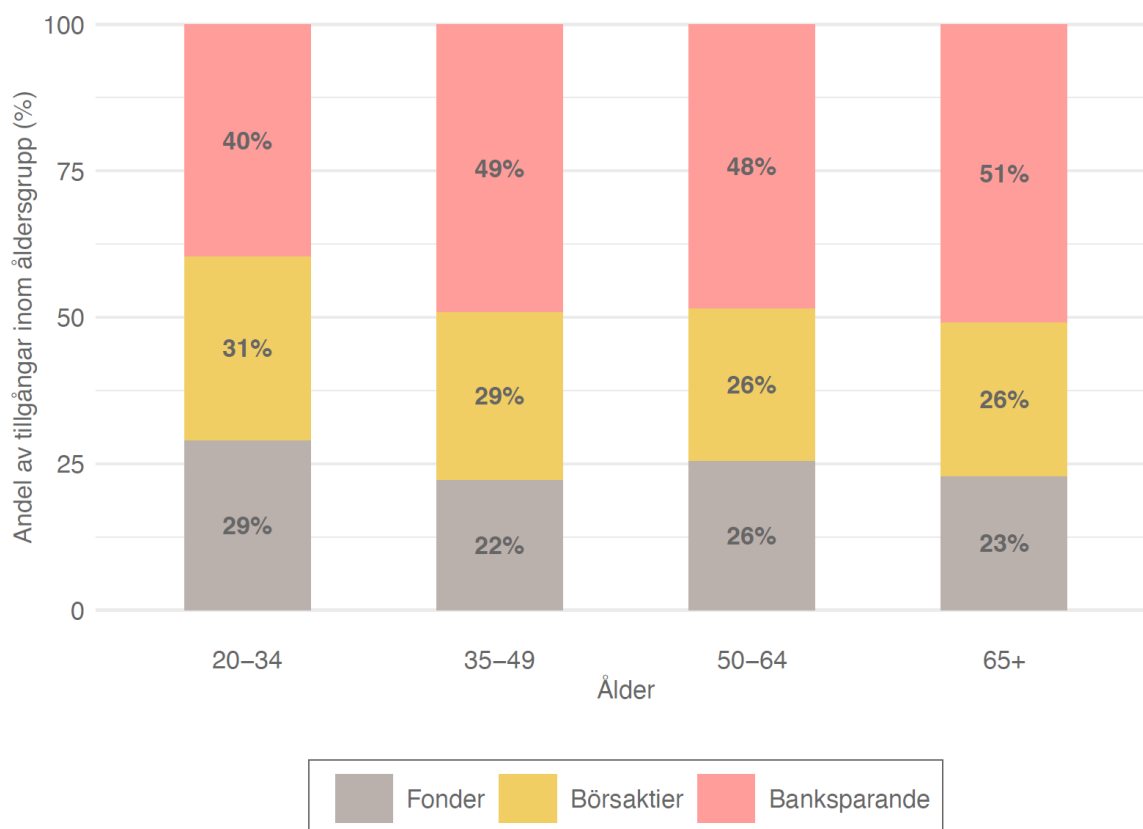
Figur 26: Premiepensionsinnehav över livsrykeln.

Källa: Egna beräkningar. Belopp omräknade till 2021 års priser. Se Appendix B för detaljer.

Skiljer sig andelen banksparande, börsaktieäggande och fondäggande mellan olika åldersgrupper? Figur 27 visar att så inte är fallet. Bortsett från att unga vuxna under 35 år har en något lägre andel banksparande, framstår inte ålder som någon central faktor för hur svenska hushåll fördelar sitt sparande mellan olika finansiella tillgångar.

Figur 27: Banksparande samt direktägda fonder och börsaktier i olika åldersgrupper.

Källa: Banksparande innehåller tillgångar på löne- och sparkonton. Fondägande är direktägande i fondbolag och via ISK. Börsaktier är direktägande i depå eller via ISK. Egna beräkningar. Se Appendix B för detaljer.

Sammanfattningsvis visar analyserna ett starkt samband mellan ålder och fondägande. Mest utbredd är fondägandet i åldrarna 35-64 år, och dessa grupper har också de största innehaven i kronor räknat. Unga personer har emellertid ett relativt högt deltagande som finns i såväl det direkta fondägandet hos fondbolag och via ISK som genom premiepensionssparandet. Ålderspensionärer uppvisar ett minskat fondägande ju äldre man blir, vilket förklaras av att fondtillgångarna säljs för att finansiera olika former av konsumtion. Bland de äldre som behåller fonderna visar statistiken att dessa fondinnehav fortsätter att öka i värde, och denna trend upphör inte med pensionsålderns inträffande. Kvinnors och mäns fondägande över livscykelns förefaller vara relativt likartat, vilket bekräftar bilden från föregående kapitel av överlag små könsskillnader i fondägande.

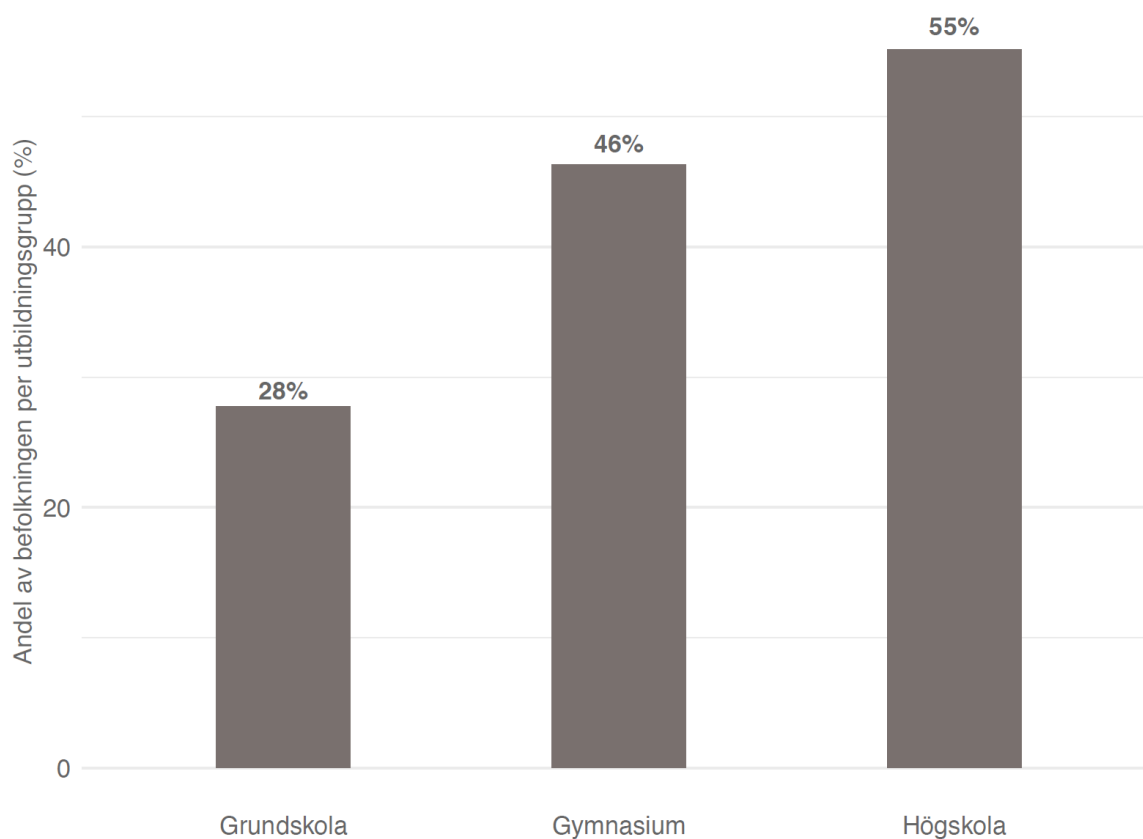
6. Utbildning och fondägande

Beter sig högt utbildade personer annorlunda än lägre utbildade personer när det gäller hur mycket de sparar i fonder och i vilken typ av finansiella tillgångar de väljer att placera sitt kapital? Detta kapitel besvarar dessa frågor genom att presentera ägardata för den svenska vuxna befolkningen uppdelad i tre utbildningskategorier: 1) som mest grundskola, 2) som mest gymnasium, 3) högskoleutbildning eller annan eftergymnasial utbildning.¹³ Eftersom andra faktorer som påverkar fondägande, till exempel inkomst, också har ett starkt samband med utbildningsnivå kommer vissa analyser nedan göras i flera dimensioner samtidigt.

Figur 28 ger en första bild av utbildningens betydelse för att äga fonder. Bilden visar att det finns en stark så kallad utbildningsgradient i fondägande, det vill säga att ju högre utbildning man har desto sannolikare är det att man äger fonder. Skillnaderna är dessutom inte små: att gå från enbart 9-årig grundskola till högskoleexamen är förknippat med fördubbling i fondägande, från 28 procent till 55 procent.

¹³ Inom dessa grupper finns skillnader, exempelvis vilken typ av gymnasieprogram vilken utbildning på högskolan som man har genomgått. Dessa aspekter beaktas emellertid inte i denna rapport.

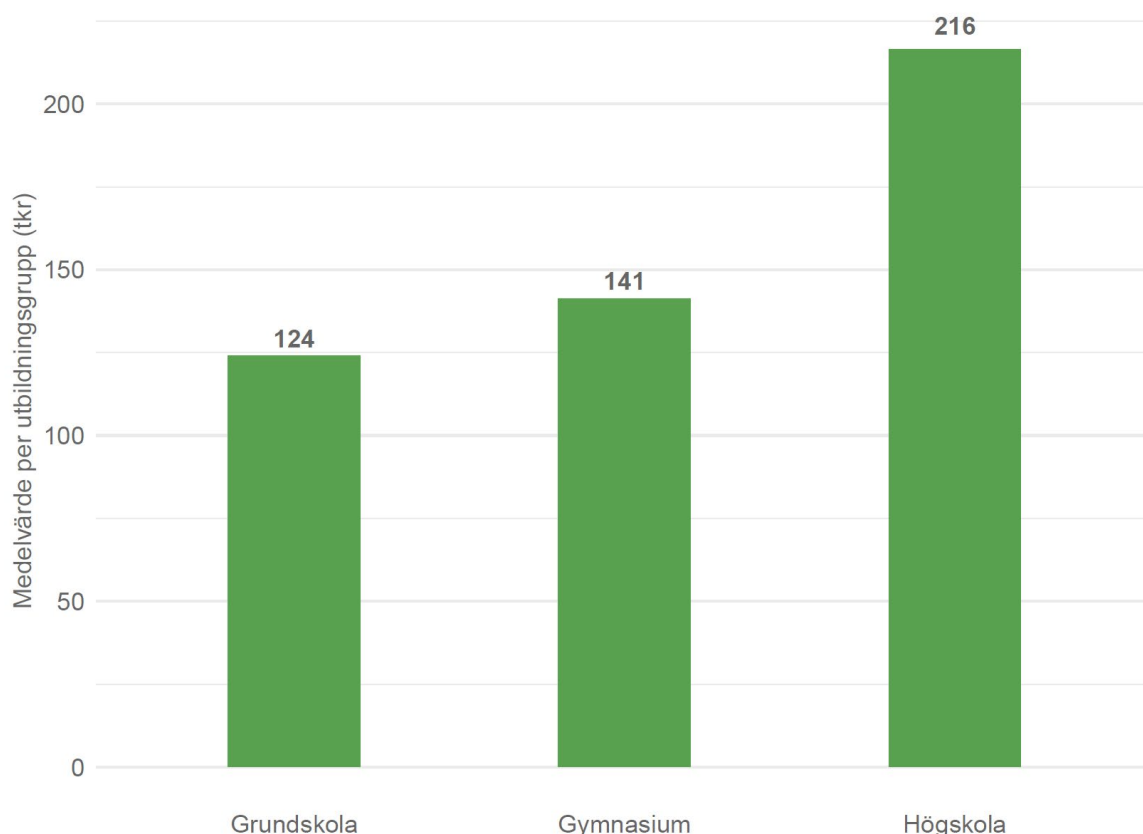
Figur 28: Direktägda fondinnehavs utbredning utifrån utbildningsbakgrund

Källa: Direktägda fonder i fondbolag eller via ISK. Egna beräkningar. Se Appendix B för detaljer.

Sambandet mellan utbildning och storleken på fondägandet visas i Figur 29. Bland personer med högst grundskoleexamen som ägde fonder var innehavet i genomsnitt 124 000 kr. Bland personer med gymnasieexamen var innehavet i genomsnitt 141 000 kr. Personer med högskoleexamen hade ett genomsnittligt fondinnehav på 216 000 kr, alltså nästan dubbelt så stort som grundskoleutbildade personer. Dessa siffror visar att utbildningsgradienten i fondäggande inte bara gäller andelen fondägare utan även fondinnehavets storlek.

Figur 29: Direktägda fondinnehavens storlek utifrån utbildningsbakgrund

Källa: Direktägda fonder i fondbolag eller via ISK. Egna beräkningar. Belopp omräknade till 2021 års priser. Se Appendix B för detaljer.

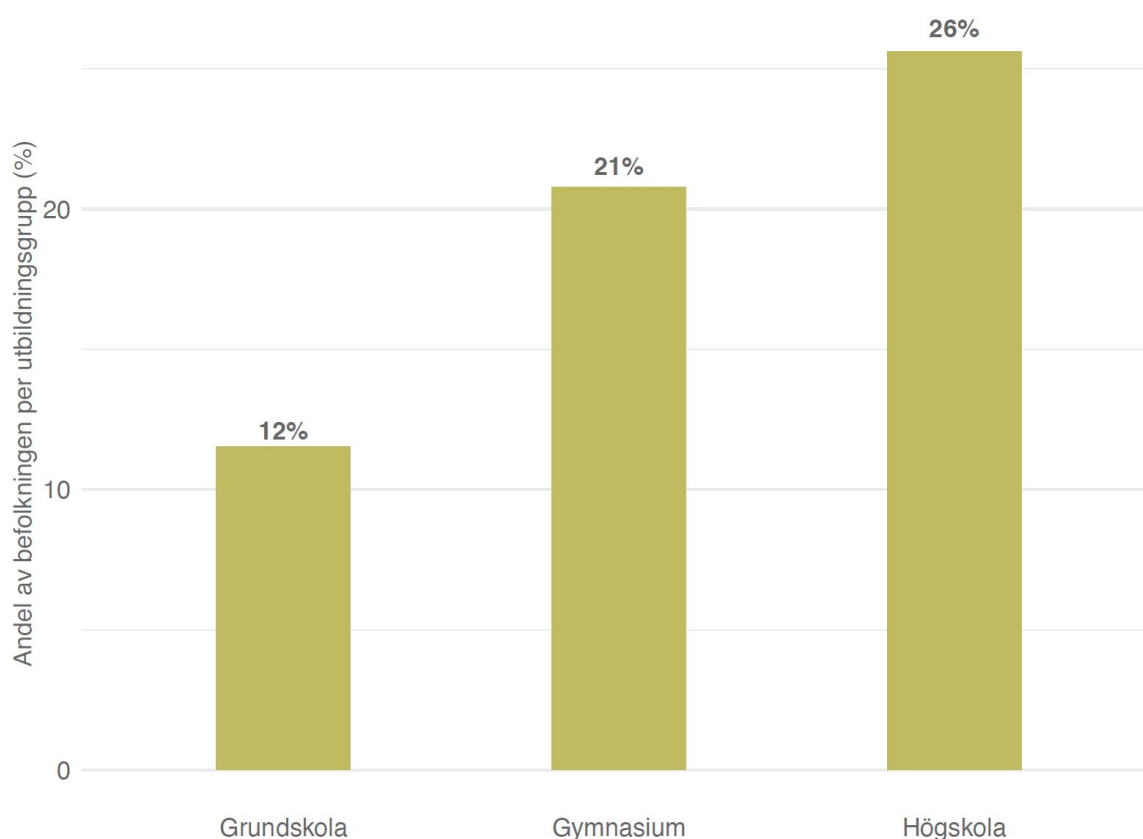
En uppmärksam reform av kapitalbeskattningen och fondägandet i Sverige var införandet 2012 av investeringssparkonton, ISK. Skillnaden mellan att äga fonder i ett vanligt fondkonto hos fondbolaget och att äga den via en ISK är att ISK-beskattningen sker genom beräkning av en schabloninkomst utifrån hela fondinnehavets värde men att ingen reavinstskatt betalas vid försäljning. Fondinnehav på vanligt fondkonto beskattas däremot delvis via en schabloninkomst, som är något lägre, och om reavinster uppstår. Om aktiekurser stiger så är ägande inom en ISK alltså skattemässigt förmånligt.

Att förstå skattereglerna gällande fondinnehav i en ISK jämfört med ett vanligt fondkonto kan vara svårt för vissa. Forskning visar att utbildningsnivå kan spela roll för hur väl privatpersoner väljer att placera sina tillgångar utifrån samband mellan risk och avkastning före och efter skatt.¹⁴ Figur 30 visar andelen fondägare som äger fonder via ISK år 2015, alltså tre år efter

¹⁴ Se Almenberg (2011) för ett exempel på en studie av sambanden mellan finansiell förmåga och investeringsbeteende.

ISK-reformens genomförande. Under dessa år steg Stockholmsbörsens generalindex med 66 procent och det var därmed skattemässigt mycket förmånligt att äga aktiefonder i en ISK i stället för hos ett fondbolag. Bland de högskoleutbildade ägde 26 procent fonder via ISK, för högst gymnasieutbildade ägde 21 procent fonder i ISK och bland enbart grundskoleutbildade ägde 12 procent fonder via ISK. Med andra ord var utbredningen bland högskoleutbildade att äga fonder via ISK mer än dubbelt så stor än bland personer med enbart grundskoleutbildning. En liknande utbildningsgradient konstaterades ovan (se Figur 28) gällande utbredningen av någon form av fondinnehav.

Figur 30: Fondäggande via ISK per utbildningsnivå.

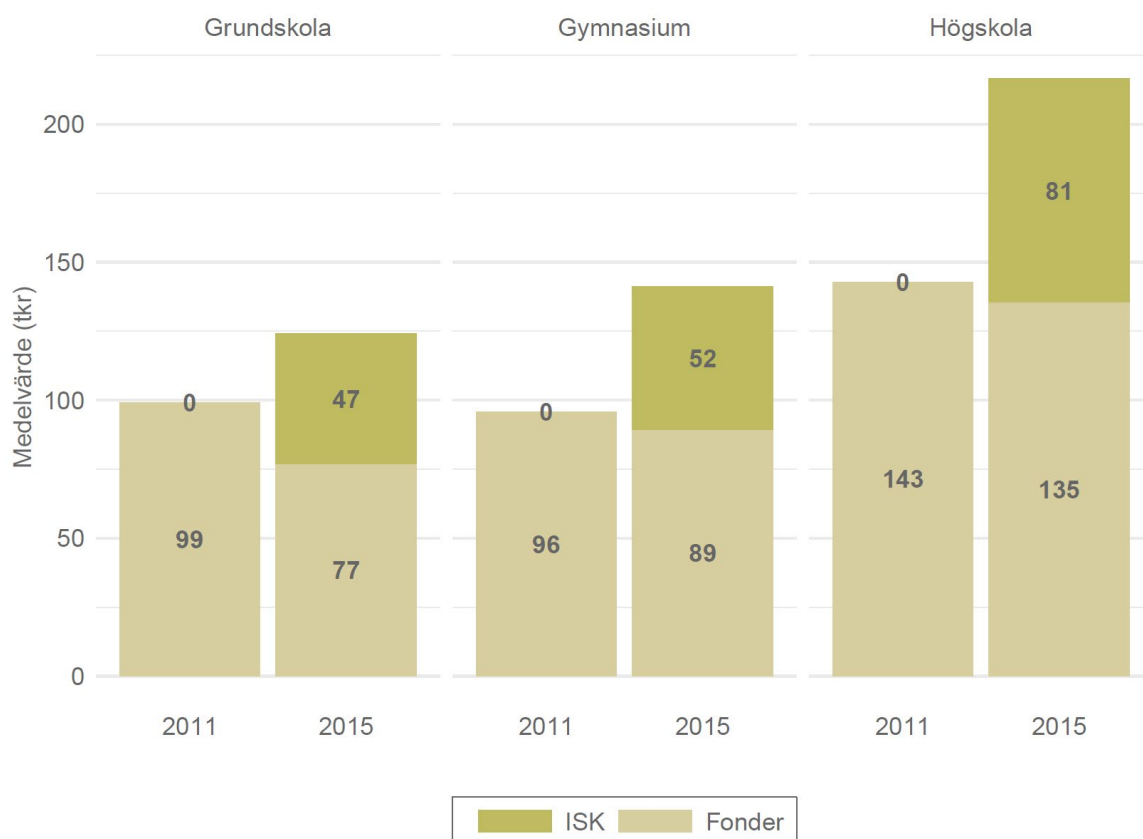

Källa: Egna beräkningar. Se Appendix B för detaljer.

Om man ser till beloppen som ägs i ISK-fonder respektive fondbolagens fonder år 2011, före reformen, och år 2015, tre år efter reformen, blir bilden likartad. Figur 31 visar att fondinnehaven ökade i alla tre utbildningsgrupperna och att det mesta av ökningen verkar ha kommit i form av kapitaltillskott (sparande) istället för en omflyttning av tillgångar från fonder hos fondbolag till fondäggande i ISK. Faktum är att den mesta antydning till omförflyttning av fonder

verkar finnas hos personer med högst grundskoleutbildning, där genomsnittligt fondinnehav i fondbolag minskade från 99 000 kr till 77 000 kr. Bland högskoleutbildade minskade detta innehav knappt alls.

Figur 31: Fondägande via ISK och utbildningsbakgrund.

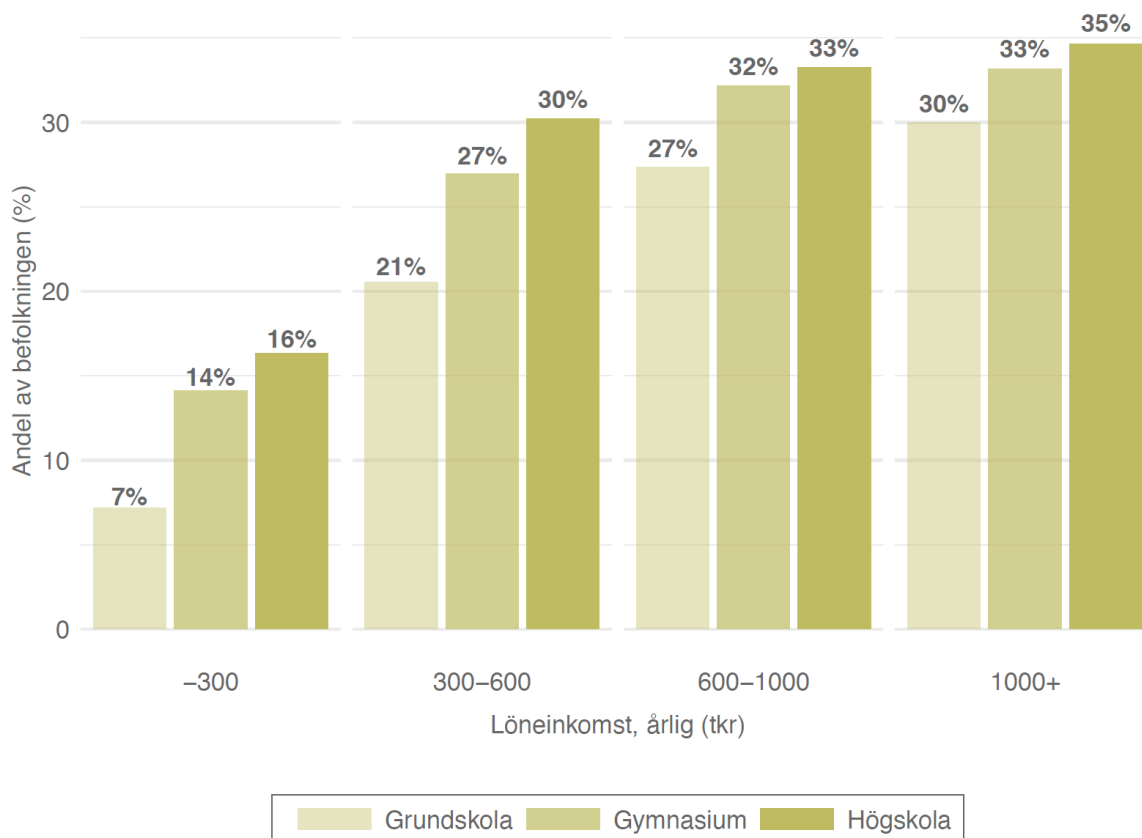

Källa: Egna beräkningar. Belopp omräknade till 2021 års priser. Se Appendix B för detaljer.

Utbildningens betydelse för placering i fonder via ISK kan påverkas av hur stor inkomst man har, och därigenom hur stora möjligheter man har att sätta in mera pengar. Figur 32 visar andelen ISK-ägande i fonder bland samma utbildningskategorier, men nu uppdelade inom olika löneinkomstklasser. Statistiken visar här hur utbildningsgradienten i ISK-ägande finns i alla inkomstklasser, men att den är allra tydligast i de lägsta inkomstklasserna. Högavlönade med låg utbildning sparade år 2015 nästan lika mycket i ISK-fonder som lika välbetalda högutbildade gjorde. Bland de lägst betalda var högutbildade personer dock mer än dubbelt så sannolika att placera sina fonder i en ISK än personer med liknande löneinkomst men med högst grundskoleutbildning. Figuren visar att högutbildade medelinkomstindivider (300 000-600 000 kr) har en lika hög sannolikhet att placera sina fonder i ISK som lågutbildade höginkomstindivider

(1 miljon kr och mer). Detta antyder att utbildningens betydelse är stor när det gäller individers förmåga att uppfatta skatteförmånliga placeringsmöjligheter, särskilt i en miljö med förändrade förutsättningar.

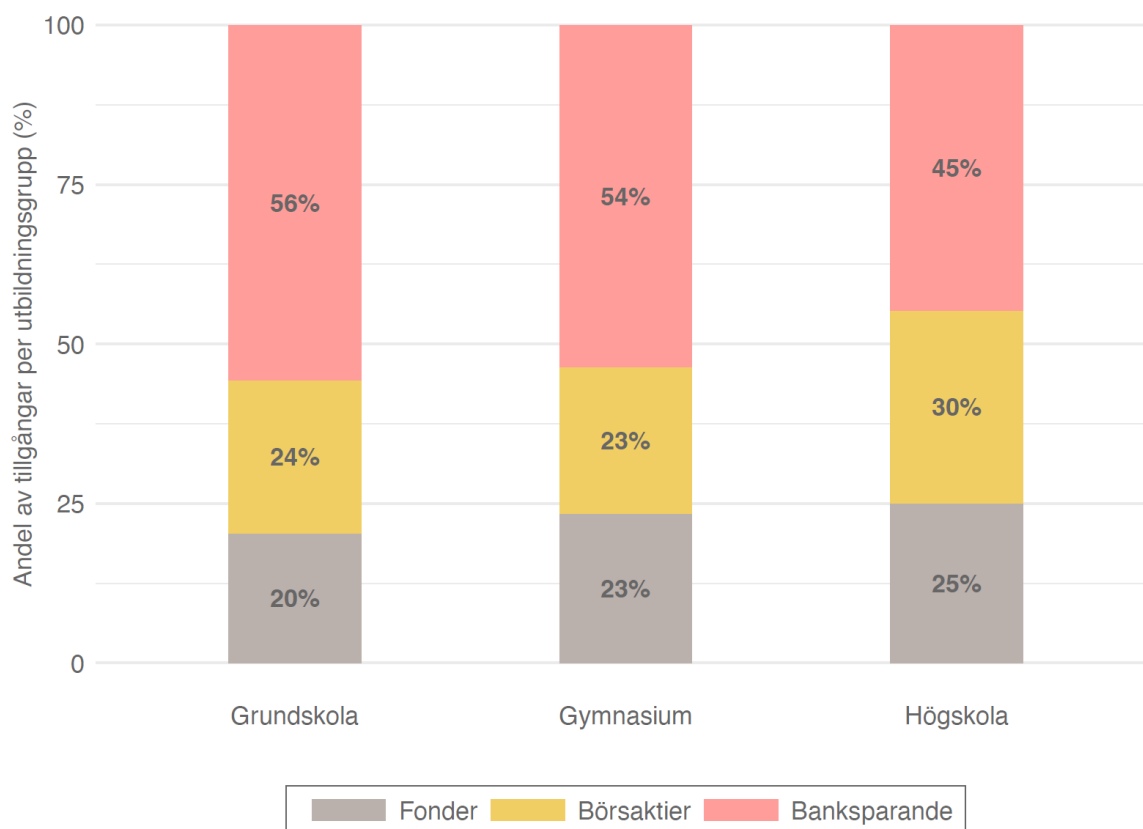
Figur 32: ISK-äggande per utbildningsnivå och inkomstklass.

Källa: Egna beräkningar. Se Appendix B för detaljer.

Sambandet mellan utbildning och äggande i olika finansiella tillgångar är ett annat intressant utfall. Figur 33 visar att detta samband är tydligare än vad som framgick av analysen över kön eller ålder. Högutbildade äger mer börsnoterade aktier än lågutbildade, och det är banksparens relativa betydelse som minskar till följd av detta.

Figur 33: Banksparande, direktägande av fonder och börsaktier i utbildningsgrupper

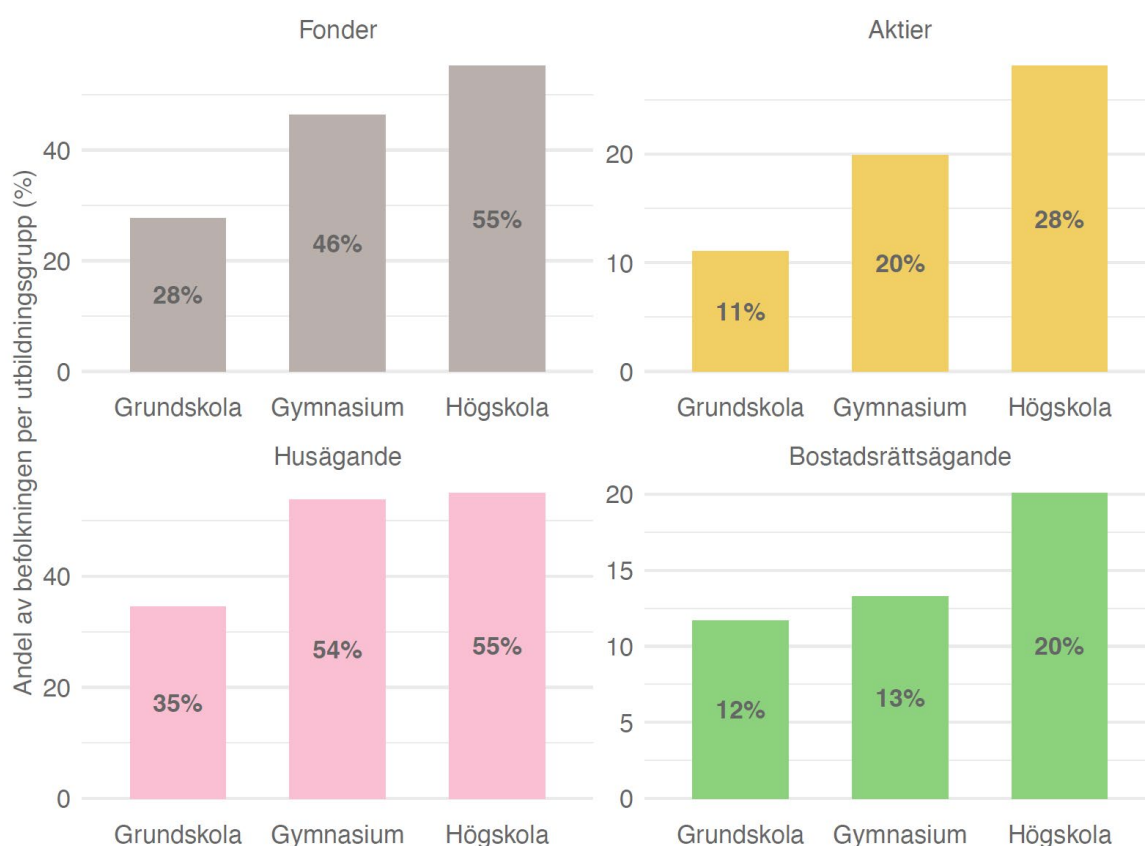

Källa: Banksparande innehåller tillgångar på löne- och sparkonton. Fondägande är direktägande i fondbolag och via ISK. Börsaktier är direktägande i depå eller via ISK. Egna beräkningar. Se Appendix B för detaljer.

Vilken roll spelar utbildning för ägande av andra tillgångar såsom bostad i antingen villa eller bostadsrätt? Figur 34 visar att utbildningsgradienter finns i de flesta former av ägande. När det gäller finansiella tillgångar som fonder eller börsaktier är ägandet klart mer utspritt bland högutbildade än bland lågutbildade.¹⁵ När det gäller bostadsägande finns också en skillnad mellan grupper med olika utbildningsbakgrund, men skillnaden är inte lika tydlig som för finansiella tillgångar.

¹⁵ Se även Tabell A1 i Appendix A.

Figur 34: Ägande av bostad, direktägda fonder och börsaktier i utbildningsgrupper.

Källa: Fondägande är direktägande i fondbolag och via ISK. Börsaktier är direktägande i depå eller via ISK. Husägande och bostadsrättsägande baseras på uppgifter om personerna står som ägare av småhus eller bostadsrätt eller är boende i en bostadsrätt. Egna beräkningar. Se Appendix B för detaljer.

Sammanfattningsvis har statistiken i detta kapitel visat att utbildningsnivå har betydelse för hur man placerar sitt sparande och även sin övriga förmögenhet. Högre utbildade individer har ett större fondinnehav än lågutbildade individer. Intressant nog visade analysen att högutbildade personer med medelinkomst var mer påpassliga att placera sina fonder i en ISK, vilket har varit skattemässigt förmånligt under 2010-talet, än lågutbildade personer med en mycket hög inkomst. Detta resultat antyder att finansiell läskunnighet och förmåga har gynnsamma effekter i alla samhällsskikt och kanske är någonting som borde byggas ut i den svenska grundskolan och även på de olika gymnasieutbildningarna. Sambandet mellan utbildning och fondägande finns kvar även efter att hänsyn tas till andra faktorer, särskilt till inkomstnivå, vilket understryker sambandets robusthet.

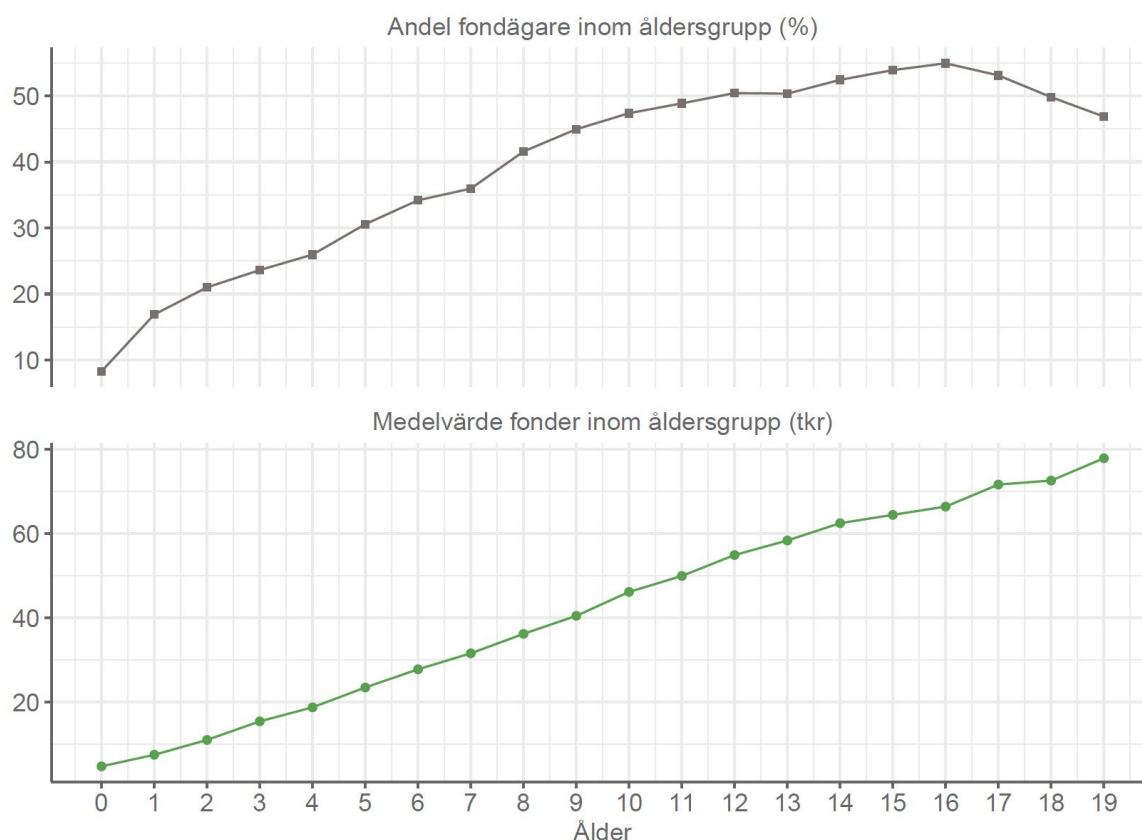
7. Barns fondägande

Den kanske största fördelen med värdepappersfonder som sparinstrument är dess riskspridningseffekt, nämligen att de kombinerar ägandet av högavkastande riskkapital med en lägre risknivå som förknippas med att äga andrar av en fond med många olika värdepapper. Eftersom riskkapitalmarknadens avkastning i förhållande till en risknivå är störst på lång sikt blir dessa investeringar allra förmånligast ifall de görs i unga år. Barns fondägande är emellertid sällan föremål för studier på grund av bristfällig information eftersom de sällan ingår i hushållsundersökningar med fokus på sparande och investeringar.

I detta kapitel redovisas data över barns fondägande som baseras på svenska taxeringsregister. Dessa registerdata täcker in hela svenska befolkningen, även barn. Analysen kompliceras av att barnen sällan har full förfoganderätt över sina tillgångar, utan dessa styrs av föräldrar eller andra närstående. Uppgifterna som presenteras nedan tar dock inte hänsyn till sådana aspekter, utan baseras på det ägande som är kopplat till individer i åldrarna 0-19 år.

Figur 35 visar andelen barn som äger fonder. Redan under första levnadsåret blir en dryg tiondel av barnen innehavare av fonder. Andelen fondägare stiger sedan relativt kraftigt fram till tonåren, då drygt hälften av alla barn i Sverige står som ägare till en fond. När det gäller det genomsnittliga värdet på fondinnehavet i figurens nedre panel visar det på ett närmast linjärt växande samband med ålder. En tvååring ägde i genomsnitt fonder värda 10 000 kr medan en 19-åring fondinnehav uppgick till i genomsnitt knappt 80 000 kr. Den linjära tillväxten antyder att ett regelbundet sparande i form av gåvor är en trolig huvudsaklig källa till barnens fondägande.

Figur 35: Barns innehav av direktägda fonder i olika åldrar.

Källa: Direktägda fonder i fondbolag eller via ISK. Egna beräkningar. Se Appendix B för detaljer.

Varifrån kommer de pengar som har placerats i barnens fonder? Vi har inga exakta svar på den frågan eftersom de administrativa registerna saknar sådana uppgifter. Eftersom barn inte kan lönearbeta förrän i sena tonåren torde det ändå nästan uteslutande handla om gåvor från närstående. Forskning från Danmark visar att just gåvor och arv från föräldrar och mor- och farföräldrar står nästan allt av barnens ägande under deras första 15 år i livet.¹⁶

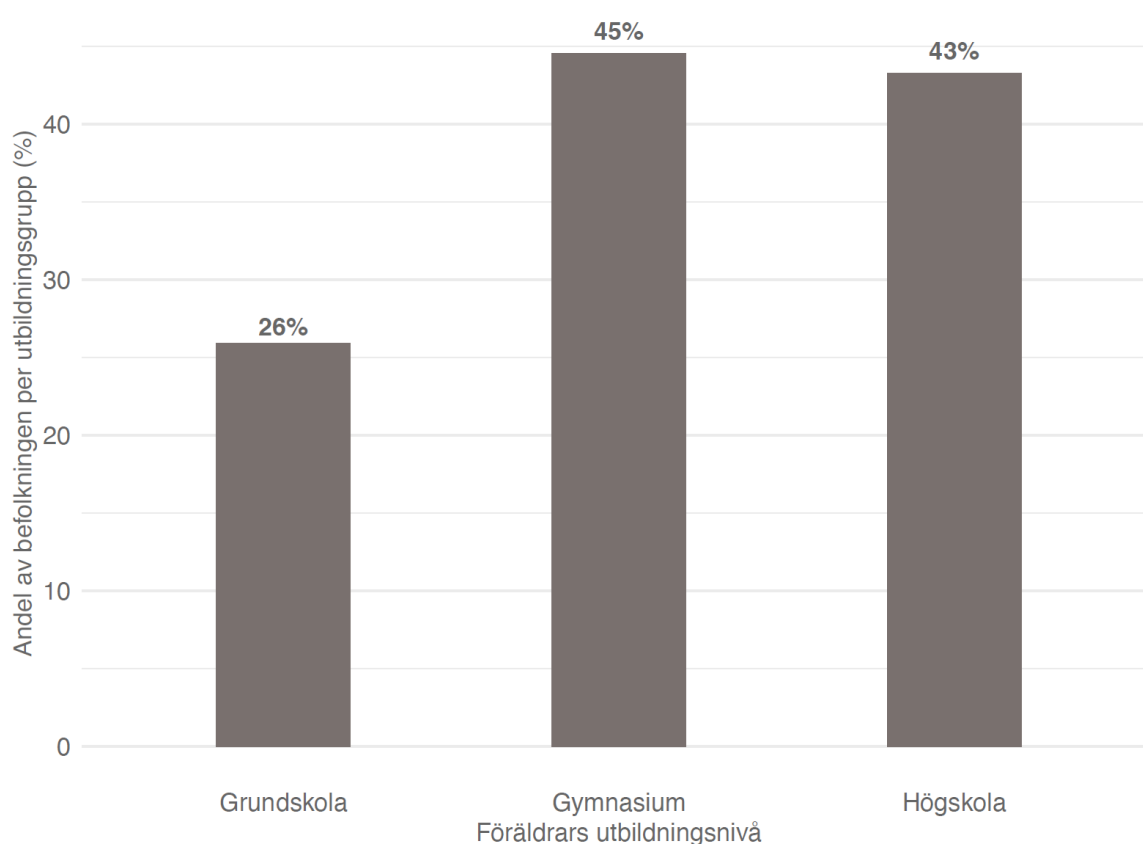
Figur 36 presenterar en uppdelning av barns fondäggande utifrån föräldrarnas utbildningsnivå. Tidigare i rapporten visades att utbildning är starkt korrelerat med fondäggande. Ifall föräldrar med högre utbildning är relativt mer benägna än andra föräldrar att spara i fonder är det sannolikt att de också har en större benägenhet att spara i fonder för sina barns räkning.

Figur 34 visar en uppdelning av barnens fondäggande baserat på deras föräldrars utbildningsnivå. I hela gruppen barn 0-19 år är 39 procent fondägare. I gruppen barn med föräldrar med

¹⁶ Se Boserup m fl (2018).

högst grundskola är den andelen betydligt lägre, 26 procent. Bland föräldrar med gymnasieexamen och högskoleexamen är andelen barn med fonder ungefär densamma, 45 procent respektive 43 procent. I föregående kapitel konstaterades att det finns en tydlig utbildningsgradient i fondägande (Figur 26), där 55 procent av högskoleutbildade personer ägde fonder jämfört med 46 procent bland personer med högst gymnasieexamen och 28 procent bland personer med högst nioårig grundskola. Analysen av barns fondägande utifrån föräldrarnas utbildning visar att denna utbildningsgradient verkar överföras mellan generationer. Men intressant nog gäller detta främst i relationen mellan föräldrar med grundskoleexamen och övriga, mer utbildade, föräldrar. Det finns däremot ingen gradient i barnens fondägande när man jämför föräldrar med gymnasie- eller högskoleexamen. Med andra ord är det tänkbart att barns fondägande bidrar till ökad jämlikhet i barns livschanser eftersom även lägre utbildade föräldrar har hittat strategier att få sina barn att spara i fonder i samma grad som högre utbildade föräldrar. Emellertid går det inte att utesluta att välutbildade är mera försiktiga och sparar i eget namn åt barnen i stället för i barnets namn.

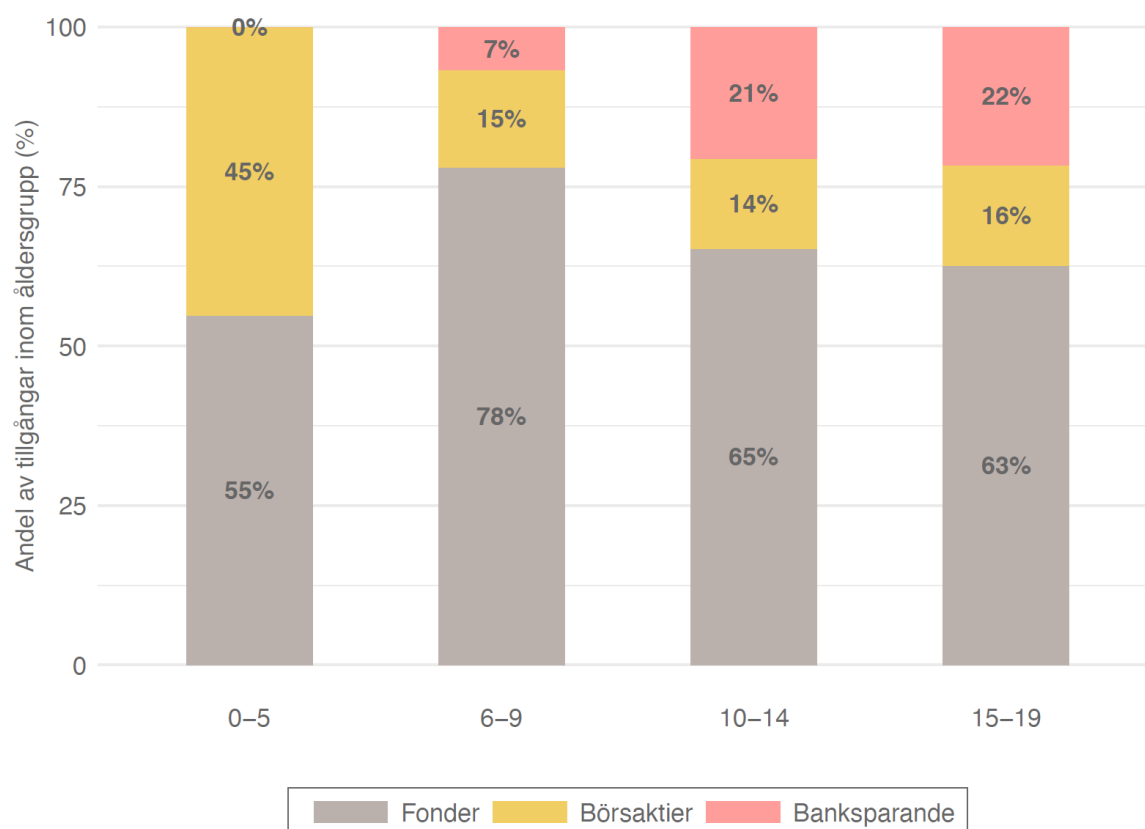
Figur 36: Barns direktägande av fonder uppdelat i föräldrarnas utbildningsnivå

Källa: Direktägda fonder i fondbolag eller via ISK. Egna beräkningar. Se Appendix B för detaljer.

Barns ägande är inte begränsat till fonder. Figur 37 utför samma analys av den finansiella tillgångsportföljen som ovan, vilket innebär att särredovisa ägande i banksparande, börsaktier och i fonder. Skillnaderna mot den vuxna befolkningen är betydande. Fonder utgör den allra viktigaste tillgången för barn; den motsvarar mellan hälften och fyra femtedelar av dessa finansiella ägande i de olika åldersklasserna. Banksparandet blir viktigare högre upp i åren, och utgör i sena tonåren nästan lika stor andel som hos de vuxna, en dryg femtedel. Börsaktieägandet är mindre viktigt för äldre barn medan det är relativt viktigt för de allra yngsta, dock är behållningarna på en betydligt lägre nivå i denna grupp.

Figur 37: Barns banksparande samt direktägande av fonder och börsaktier.

Källa: Banksparande innehåller tillgångar på löne- och sparkonton. Fondägande är direktägande i fondbolag och via ISK. Börsaktier är direktägande i depå eller via ISK. Egna beräkningar. Se Appendix B för detaljer.

Sammanfattningsvis visar analysen av barns fondägande att fonder förefaller vara ha en relativt stor betydelse både för barns finansiella deltagande och i deras finansiella tillgångsportföljer. Under uppväxten sker en kontinuerlig ökning av andelen barn som äger fonder och av fondinnehavens genomsnittliga värde. Vid 19 års ålder äger en majoritet av svenska barn någon fond och deras värde är i genomsnitt 80 000 kr, vilket är den största enskilda finansiella tillgången i

deras portföljer. Fonder är därmed den viktigaste komponenten de unga vuxnas personliga startkapital när de går in i vuxenlivet.

8. Sammanfattning och reflektioner

Denna rapport har presenterat nya rön om svenskarnas fondsparande med hjälp av individ- och hushållsuppgifter över hela befolkningen. Rapportens kapitel ger en översikt av fondägandets utbredning i olika grupper och dess utveckling över tid. Särskilda undersökningar görs av fondäga-
ande bland kvinnor och män, inom olika åldrar och i grupper med olika utbildningsbakgrund.

En rad intressanta mönster har framkommit gällande fondägandet i Sverige. De viktigaste kan sammanfattas i punktform:

- Hälften av den vuxna befolkningen äger fonder direkt hos fondbolag eller via ISK.
- Nästan samtliga vuxna äger fonder i någon form (direkt, premiepension, avtalspension)
- Historiskt inträffade den stora ökningen av fondägandet under 1980- och 90-talen.
- Könsskillnaderna i fondäga-
ande är mycket små, både gällande andelen som äger fonder och storleken på fondinnehaven.
- Den enda tydliga könsskillnaden i fondäga-
ande är att mäns fondäga-
ande är förknippat med en högre risknivå, orsakat av en högre andel aktiefonder och en lägre andel räntefonder.
- Fondäga-
ande ser olika ut över livscykel-
n. Unga vuxna och ålderspensionärer äger fonder i mindre utsträckning och till lägre belopp än medelålders personer.
- Utbildning har ett starkt samband med fondäga-
ande. Högskoleutbildade personer äger fon-
der i dubbelt så stor utsträckning som personer med högst nioårig grundskola. Detta gäller både andelen ägare och storleken på fondinnehaven.
- Högutbildade personer har i högre grad än lågutbildade placerat fonder i ISK, vilket har varit en skattemässigt relativt gynnsam sparform under 2010-talet.
- Barns fondäga-
ande är relativt utspritt och i tonåren äger hälften av alla barn fonder. Fonder den viktigaste sparformen för barn i alla åldrar.
- Föräldrars utbildningsbakgrund spelar roll för barns fondäga-
ande, men inte i lika hög ut-
sträckning som för föräldrarnas egna fondäga-
ande. Fonder kan därmed innebära en faktor som utjämnar livschanser i den unga generationen.

Litteratur

Almenberg, J (2011). "Räknefärdighet och finansiell förmåga." *Ekonomisk Debatt* nr 5, 17-32.

Berg, L (1985). "Hushållssparandet under 1970- och 1980-talen." *Ekonomisk Debatt* nr 4, 265-273.

Boserup, S, Kreiner, C T, Kopczuk, W (2018). "Born with a Silver Spoon? Danish Evidence on Wealth Inequality in Childhood." *Economic Journal* 128(612), F514-F544.

Charness, G, Gneezy, U (2012). "Strong Evidence for Gender Differences in Risk Taking." *Journal of Economic Behavior & Organization* 83(1), 50-58.

Fondbolagens förening (2019). *Fondmarknadens utveckling 1979-2019 - Så blev Sverige världsmästare i fondsparande*. Stockholm: Fondbolagens förening.

Fondbolagens förening (2012). *Investeringsfonder - Regler*. Stockholm: Fondbolagens förening.

Guiso, L, Halliassos, M, Jappelli, (red.) (2002). *Household Portfolios*. Cambridge, MA: MIT Press.

Investment Company Institute (2016). *2015 Investment Company Fact Book. A Review of Trends and Activities in the Investment Company Industry*. Washington, D.C.

Rydqvist, K, Spitzman, J, Strebulaev, I (2014). "Government policy and ownership of equity securities." *Journal of Financial Economics* 111(1), 70-85.

SOU 1994:50 (1994). *Allemanssparandet - en översyn*. Betänkade av Utredningen om översyn av allemanssparandet. Stockholm: Fritzes.

Waldenström, D. (2014). "Swedish stock and bond returns, 1856–2012." Kapitel i: R Edvinsson, T Jacobson, D Waldenström (red.), *Historical Monetary and Financial Statistics for Sweden, vol. 2: House Prices, Stock Returns, National Accounts and the Riksbank balance Sheet, 1860-2012*, Stockholm: Sveriges Riksbank och Ekerlids förlag,

Appendix A: Tabellöversikt

Tabell A1: Hushållens direktäggande av fonder.

		Deltagande	Värde (tkr)	
		(%)	Medel	Median
Alla		45	243	55
Kön	Kvinna	46	226	58
	Man	44	261	51
Ålder	0-19	39	49	25
	20-34	40	79	23
	35-49	46	142	29
	50-64	49	277	69
	65+	46	452	166
Löneinkomst (tkr)	0-300	39	276	65
	300-600	57	160	38
	600-1000	68	317	85
	1000+	70	750	148
Utbildning	Grundskola	33	297	95
	Gymnasium	45	242	52
	Högskola	55	318	69
Bostadsform	Villa	59	286	65
	BR	50	282	62
	HR	30	171	41
Födelseland	Sverige	51	247	57
	OECD	26	256	53
	Icke-OECD	13	126	18

Källa: Siffrorna gäller direktägda fonder i fondbolag och i ISK. Alla belopp refererar till ställningsvärden vid utgången av 2015 men alla värden är omräknade till 2021 års priser. Beräkningarna bygger på data som beskrivs i Appendix B.

Appendix B: Individdata över fondägande

De beskrivande analyserna av den svenska befolkningens fondägande i denna rapport baseras på uppgifter om individer som har hämtats från olika registerdatabaser. Samtliga uppgifter är anonymiserade och alla dataserier är placerade i säkra dataservrar som sköts av SCB. De viktigaste databaserna är registren över totalbefolkningen, inkomsttaxeringen, förmögenheter, samt utbildningsexamen.

Uppgifter om fondägande observeras med olika grad av exakthet i olika perioder. 1999-2007 finns på SCB ett förmögenhetsregister som innehåller uppgifter om alla registrerade fondinnehav inklusive uppgifter om storlek och typ av fond. Detta register upphörde 2007 i samband med att kontrolluppgiftsskyldigheten gällande finansiella tillgångar försvann när förmögenhetsskattens slopades. Under perioden 2008-2011 används uppgifter om utdelningsinkomster som redovisas inom ramen för inkomsttaxeringen. Under dessa år var svenskregistrerade fonder skyldiga att dela ut minst 1,5 procent av fondkapitalet till fondernas ägare, vilket beskattades som en kapitalinkomst och därigenom skapade en likvärdighet med andra kapitaltillgångar av samma slag.

Från och med 2012 beskattas direktägda fonder i form av schabloninkomstbeskattning. Denna sker genom att en imputerad kapitalinkomst beräknads utifrån en schablonavkastning (0,4 procent av fondkapitalets värdet vid årets ingång). Denna imputerade inkomst observeras i inkomsttaxeringen och fondinnehavet kan erhållas genom att dividera den med 0,4 procent. Fondägande i ISK beskattas på ett liknande sätt, men exakta uppgifter om andelen fonder och andra innehav i ISK saknas. Därför uppskattas fondernas andel i ISK på individnivå genom att ta fondernas andel av samtliga ISK-kvalificerade tillgångar (fonder och börsaktier) som de observeras 2007 och anta att denna andel kvarstår under 2010-talet. Fondinnehav under perioden före 1999 uppskattas genom att använda relationen mellan fondägande och ett antal andra observerade faktorer (kapitalinkomst, taxerad förmögenhet, ålder, kön, arbetsinkomst mm) samt beräkningar i maskininlärningsmodeller. Uppgifter om behållning i premiepensionen kommer från Pensionsmyndigheten.

Utbildningsdata kommer från SCBs administrativa register som innehåller uppgifter om svenskarnas utbildningsnivå enligt klassificeringssystemet svensk utbildningsnomenklatur (SUN). Det finns flera sätt på vilket man kan beskriva utbildningens nivå. I denna rapport ligger fokus på utbildningens längd och tre nivåer har valts. Gruppen "Grundskola" innefattar samtliga

individer som har maximalt 9- eller 10-årig grundskola och ingen gymnasieskoleutbildning (SUN-nivåer 0, 1 och 2). Gruppen "Gymnasium" innefattar personer som har genomgått grundskol och därutöver maximalt 2- eller 3-årig gymnasial utbildning (SUN-nivå 3). Gruppen "Högskola" innefattar personer som har eftergymnasial utbildning (SUN-nivåer 4, 5 och 6). Denna sista grupp är relativ heterogen och innehåller, namnet till trots, inte enbart högskoleutbildade personer utan även vissa personer med eftergymnasial utbildning som inte ägt rum på högskola.

Analysen av bostadsort baseras på information om vilken kommun fondägare är skrivna i. SKRs officiella regionindelning används för att dela in fondägarna i SKRs tre huvudgrupper: "Storstäder" (huvudgrupp A: storstäder och storstadsnära kommuner), "Mindre städer" (huvudgrupp B: större städer och kommuner nära större stad) och "Glesbygd" (huvudgrupp C: mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner). Klassificeringen av kommuner som används är den för 2015, vilket innebär att ett mindre antal observationer faller bort i analysen av utvecklingen över tid i samband med viss variation i Sveriges antal kommuner.